

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

Studijní program: 6208 - Ekonomika a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

VÝZNAM PRŮMYSLOVÝCH ZÓN PRO EKONOMICKÝ ROZVOJ REGIONŮ

THE IMPORTANCE OF THE INDUSTRIAL ZONES FOR THE ECONOMIC
DEVELOPMENT OF REGIONS

Číslo závěrečné práce: DP-PE-KEK-200407

Anna Šilhánová

Vedoucí práce: Ing. Lenka Sojková, Ph.D., Katedra ekonomie

Konzultant : Ing. Pavel Bernát, Investorsko inženýrská a.s.

Počet stran ...69.....Počet příloh5.....

Datum odevzdání: 21. května 2004

UNIVERZITNÍ KNIHOVNA
TECHNICKÉ UNIVERZITY V LIBERCI

31460729

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Hospodářská fakulta

Katedra ekonomie

Akademický rok: 2003/2004

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Pro:

Annu Šilhánovou

Program č. 6208 M *Ekonomika a management*

Obor č. 6208T085 *Podniková ekonomika*

Vedoucí katedry Vám ve smyslu zákona č. 111 / 1998 Sb. o vysokých školách a navazujících předpisů určuje tuto diplomovou práci:

Název tématu:

Význam průmyslových zón pro ekonomický růst regionů

Pokyny pro vypracování:

1. Stanovení hypotéz a vytyčení cílů práce
2. Charakteristika průmyslových zón v ČR
3. Vliv průmyslových zón na vybrané makroekonomické ukazatele
4. Průmyslová zóna Liberec Jih a její srovnání s jinými průmyslovými zónami v ČR a v zahraničí
5. Závěr a zhodnocení cílů práce

Rozsah grafických prací:

60 - 70 stran textu + nutné přílohy

Rozsah průvodní zprávy:

Seznam odborné literatury:

- Sereghyová, J.: Výzkumná studie – Intenzita a formy zapojování průmyslových podniků středoevropských transformačních zemí do západoevropských podnikatelských struktur VŠE v Praze, Praha 1999
- Doing Business and Investing in the Czech Republic, PricewaterhouseCoopers, USA 1999
- World Investment Report 2002, United Nations, New York and Geneva, 2002
- City Invest Czech 2003 – 2004 (2000), Praha 2003
- Holman, R.: Transformace české ekonomiky, CEP, Praha 2000
- Kalinská, E.: Přímé zahraniční investice ve střední a východní Evropě
- Internetové stránky
- Periodika

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Lenka Sojková

Konzultant:

Ing. Pavel Bernát

Termín zadání diplomové práce: 31. října 2003

Termín odevzdání diplomové práce: 21. května 2004

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
vedoucí katedry

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
děkan Hospodářské fakulty

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury pod vedením vedoucího a konzultanta. Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 o právu autorském, zejména §60 (školní dílo) a §35 (o nevýdělečném užití díla k vnitřní potřebě školy).

Beru na vědomí, že TUL má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé práce a prohlašuji, že souhlasím s případným užitím mé práce (prodej, zapůjčení apod.)

Jsem si vědoma toho, že užití své diplomní práce či poskytnutí licenci k jejímu užití mohu jen se souhlasem TUL, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených univerzitou na vytvoření díla (až do její skutečné výše).

Po pěti letech si mohu tuto práci vyžádat v Univerzitní knihovně TU v Liberci, kde je uložena, a tím výše uvedená omezení vůči mé osobě končí.

V Liberci dne

20. 5. 2004

Vlastnoruční podpis

Kilhamová Anna

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala paní Ing. Lence Sojkové, Ph.D. za pomoc, ochotu a čas věnovaný konzultacím při vypracovávání diplomové práce. Dále děkuji Ing. Petře Rydvalové za inspirativní připomínky a nápady a v neposlední řadě také panu Ing. Pavlu Bernátovi za informace poskytnuté k vypracování této práce.

RESUMÉ

Diplomová práce je zaměřena na průmyslové zóny České republiky. Hlavním cílem bylo porovnat způsoby jejich vzniku, posoudit jejich současný stav ve srovnání se zónami zahraničními a popsat jejich vliv na vybrané ekonomické charakteristiky. Kromě obecného popisu zón v České republice se práce specializuje na Průmyslovou zónu Liberec – Jih, kterou vybudovala soukromá developerská společnost. Tato zóna je srovnávána s vybranými českými zónami podle několika významných hledisek. Cílem bylo posoudit, jak moc a v čem se zóna od ostatních liší. Z regionálních vlivů se práce nejvíce věnuje otázce nezaměstnanosti, která je trvalým problémem české ekonomiky již od počátku 90. let. Zóny totiž nezaměstnanost výrazně ovlivňují a to specifickým způsobem, který byl v práci popsán. Otázka průmyslových zón byla zkoumána také z mezinárodního hlediska – vznik a rozvoj těchto zón v Čechách byl přirovnáván ke jejich vzniku a rozvoji v Maďarsku, na Slovensku a v Polsku. Při rozvoji průmyslových zón hraje klíčovou úlohu stát, který udává podmínky vzniku a fungování těchto lokalit. K získání informací o jednotlivých podnicích a průmyslových zónách byly použity jednoduché dotazníky, které byly zaslány e-mailem.

SUMMARY

This Diploma Thesis is focused on the industrial zones in the Czech Republic. The main aim was to compare the ways of its origination, review its present situation in the compare with industrial zones in foreign countries and to describe its influence on choiced economic characteristics. Expect general description of this zones in the Czech Republic is this project specialised in the Industrial Zone Liberec – South, which was build up by the private developer. This area is compared with choiced czech industrial zones according to few important aspects. The aim was to analyse in what how large is the difference between these zones. From the regional influences follows this thesis mostly the problem of unemployment, which is the permanent problem of the Czech Republic from the beginning of 1990's. The industrial areas has a great and very special influence on the unemployment. The problem of industrial zones was examined from the international point of view as well – the inception and development of this areas in the Czech Republic was compared with the inception and development of this areas in Hungary, Slovakia and Poland. The government of the country has the most important role at the development of this zones, because it indicates the conditions of inception and operation of this industrial areas. To find out some important facts about the companies and industrial zones were some questionnaires sent by e-mail used.

OBSAH:

PROHLÁŠENÍ.....	4
PODĚKOVÁNÍ.....	5
RESUMÉ.....	6
SUMMARY.....	6
ÚVOD.....	9
1. CHARAKTERISTIKA PRŮMYSLOVÝCH ZÓN V ČESKÉ REPUBLICE	11
1.1. PODPORA ROZVOJE PRŮMYSLOVÝCH ZÓN	12
1.1.1. Forma a výše podpory	14
1.1.2. Podprogramy	14
1.2. INVESTIČNÍ POBÍDKY	16
1.2.1. Investiční pobídky v ČR	17
2. CHARAKTERISTIKA LIBERECKÉHO REGIONU	19
2.1. POLOHA, DOPRAVA.....	19
2.2. PODNIKATELSKÉ PROSTŘEDÍ	19
2.3. PRACOVNÍ SÍLA	20
2.4. KULTURNÍ A SPORTOVNÍ VYŽITÍ.....	22
3. PRŮMYSLOVÁ ZÓNA LIBEREC - JIH.....	24
3.1. VŠEOBECNÉ INFORMACE	24
3.2. OCENĚNÍ.....	25
3.3. VÝSTAVBA ZÓNY	25
3.4. OBSAZOVÁNÍ ZÓNY	27
3.5. INVESTIČNÍ POBÍDKY	31
4. VYBRANÉ PRŮMYSLOVÉ ZÓNY V ČR - SROVNÁNÍ	32
4.1. INDUSTRIAL PARK VERNE – KLÁŠTEREC NAD OHŘÍ	32
4.2. PRŮMYSLOVÁ ZÓNA ŽEBRÁK	33
4.3. BRNĚNSKÁ PRŮMYSLOVÁ ZÓNA - ČERNOVICKÁ TERASA	35
4.4. MĚSTSKÝ INDUSTRIÁLNÍ PARK – PLZEŇ BORY	37
4.5. DÍLČÍ SHRNTÍ.....	39
5. LIBERECKÝ REGION	40
5.1. DEMOGRAFICKÉ A SOCIÁLNÍ VLIVY.....	41
5.2. EKONOMICKÉ VLIVY	44
5.2.1. Zaměstnanost	45
5.2.2. Vývoj mzdové úrovně.....	50
5.2.3. Vliv na mikroekonomické prostředí regionu	52

5.3.	DALŠÍ VLIVY	54
5.3.1.	Doprava.....	54
5.4.	DÍLČÍ SHRUTÍ.....	55
6.	POROVNÁNÍ VZNIKU A ROZVOJE PRŮMYSLOVÝCH ZÓN V ČR, MAĎARSKU, NA SLOVENSKU A V POLSKU.....	56
6.1.	ÚVOD	56
6.2.	MAĎARSKO.....	57
6.3.	POLSKO.....	58
6.4.	SLOVENSKO.....	59
6.5.	SROVNÁNÍ.....	59
6.5.1.	Makroekonomické ukazatele – porovnání	59
6.5.2.	Porovnání průmyslových zón.....	64
6.6.	DÍLČÍ SHRUTÍ.....	65
7.	ZÁVĚR	67
	SEZNAM GRAFŮ	70
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	71
	SEZNAM TABULEK	72
	SEZNAM LITERATURY	73
	SEZNAM PŘÍLOH	75

ÚVOD

Tématem diplomové práce je problematika průmyslových zón v České republice. Tato oblast se stala předmětem vládního zájmu před necelými 10 lety. Přibližně ve stejné době začaly podobné zóny vznikat i v ostatních zemích střední a východní Evropy. Staly se dokonce jakýmsi trendem v oblasti průmyslového rozvoje. Přístup k jejich výstavbě se ale značně liší, jak mezi jednotlivými evropskými zeměmi, tak mezi jednotlivými průmyslovými zónami v ČR.

Úvodní kapitola shrnuje problematiku státního zabezpečení vzniku průmyslových zón. Bez vhodně vytvořeného zázemí by tyto zóny nemohly vznikat a prosperovat. Stát podporuje výstavbu průmyslových zón prostřednictvím převodu potřebných pozemků ze Státního pozemkového fondu, a také výraznými dotacemi, určenými na přípravu pozemků (zavedení inženýrských sítí, vystavění komunikací apod.). Velkou úlohu hraje státní příspěvková agentura pro podporu podnikání a investic Czechinvest.

Diplomová práce se specializuje na Průmyslovou zónu Liberec – Jih a na její vliv na okolí. Proto jsou ve druhé kapitole shrnuty některé charakteristiky Libereckého regionu. Konkrétně je popsána poloha města, jeho dopravní obslužnost, dále také podnikatelské prostředí a charakteristika pracovní síly v regionu. Jsou též uvedeny některé statistické údaje o míře nezaměstnanosti, průměrné měsíční mzdě, ale i o úrovni vzdělání pracovníků. Nebyla opomenuta ani problematika úrovně možností kulturního a sportovního vyžití, jako jednoho z důležitých aspektů v otázce investování.

Třetí kapitola shrnuje základní informace o Průmyslové zóně Liberec – Jih. Pozornost je věnována pozitivům, která tato zóna nabízí investorům. Je zmíněn postup developerské společnosti Investorsko Inženýrské a.s., která celou zónu vybuďovala. Podrobněji je rozveden proces její výstavby, způsob získávání investorů, a také jejich příchod do zóny. Důležitý je především současný stav zóny – míra jejího naplnění, charakteristiky společností, které se zde usadily, počet nově vytvořených pracovních míst, a další údaje.

Porovnání této zóny s dalšími vybranými zónami v České republice je náplní kapitoly následující. Byly vybrány čtyři zóny a jsou se zónou libereckou srovnávány podle několika faktorů. Jedním z nich je počet vytvořených pracovních míst, dále je to míra obsazenosti, a také předpokládaný počet zaměstnanců dosažený v budoucnosti.

Předposlední část se zaměřuje na vlivy, kterými působí liberecká průmyslová zóna na své okolí, tedy konkrétně na Liberecký region. Hlavním tématem je problematika makroekonomického ukazatele nezaměstnanosti. Je také shrnut vliv na mzdovou úroveň, mikroekonomické prostředí, demografické a sociální vlivy. Zmíněna jsou také určitá negativa, která s sebou zóna přinesla, například zvýšené dopravní zatížení oblasti.

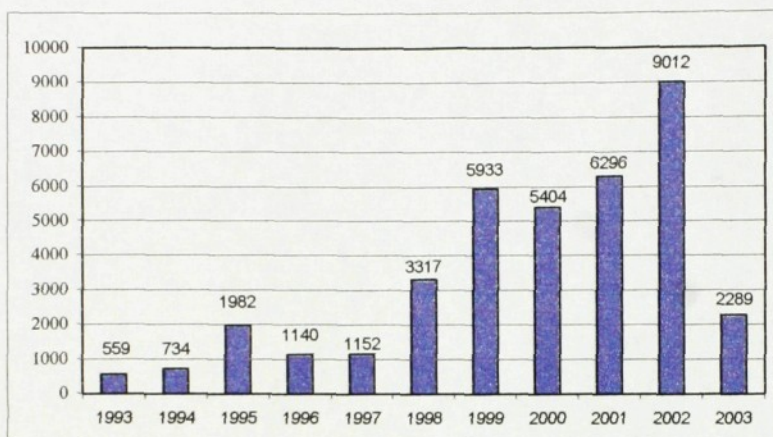
Poslední kapitola hovoří o průmyslových zónách a zahraničních investicích v jiných zemích střední a východní Evropy – v Maďarsku, na Slovensku a v Polsku. Každá z těchto zemí přistupuje k tvorbě a provozování zón vlastním způsobem. Také podmínky investování se v těchto zemích různí. Všechny tyto aspekty jsou srovnávány z pohledu lákavosti pro investory.

1. CHARAKTERISTIKA PRŮMYSLOVÝCH ZÓN V ČESKÉ REPUBLICE

Po roce 1989, kdy se otevřela celému světu, se Česká republika vlastně stala prostorem pro mnoho různých aktivit tuzemských i zahraničních osob a společností. Stejně jako u ostatních postkomunistických zemí střední a východní Evropy i zde byla ekonomika značně nevyrovnaná, protože procházela zásadními změnami. Na druhou stranu se ale v těchto zemích nabízela levná pracovní síla, nízká cenová hladina, odbytiště výrobků a další pozitivní faktory, které lákaly investory. V prvních letech po revoluci byly zahraniční investice do naší země víceméně jen náhodné, nebyly nějak plánovaně lákány.

O průmyslových zónách se v České republice začalo aktivně jednat v roce 1998. Vláda se shodla na poskytování investičních pobídek velkým zahraničním investorům. Z ekonomického hlediska mají totiž investice zásadní vliv na ekonomiku, jsou jejím motorem. Tim, že tu vznikají nové výrobní podniky, vznikají také nová pracovní místa, takže takovéto investice mají pozitivní vliv na zaměstnanost v České republice. Zisky investorů jsou u nás zdaněny, takže další pozitivum plyne státnímu rozpočtu v podobě daní, především tedy daní z příjmu. Z mikroekonomického hlediska existuje také mnoho výhod. Naši výrobci se mohou stát dodavateli těchto zahraničních společností a naši spotřebitelé zase mohou kupovat jejich produkty. Takže tyto podniky také ovlivňují konkurenční prostředí v naší zemi. Vzhledem k tomu, jak přísně jsou investiční záměry posuzovány vládními úřady (např. Úřad pro hospodářskou soutěž), lze předpokládat, že vliv na konkurenční prostředí je opravdu pozitivní. Z následujícího grafu je dobře vidět, že příliv přímých zahraničních investic v letech 1990-1997 značně kolísal na relativně nízké úrovni. Od roku 1998 však už zaznamenáváme nárůst v ročním objemu investic do České republiky. Vláda České republiky usiluje o co největší příliv investic, zejména pak strategických investic ze zahraničí. Proto nabízí investorům různé výhody – investiční pobídky. Ty jsou různé v závislosti na výši investice, počtu nově vytvořených pracovních míst, také na typu investice (tzv. greenfields, brownfields...) atd. Výše a struktura investičních pobídek je velmi důležitá, protože všechny země střední a východní Evropy jsou pro nás v tomto směru konkurenty. Investoři pečlivě vybírají, která země je pro ně nejvhodnější, která poskytuje nejvíce výhod. Proto musí být naše vláda velmi aktivní.

Graf č. 1: Příliv přímých zahraničních investic do ČR v letech 1993-2003 (v mil. USD)

Zdroj: www.cnb.cz (11.2.2004)

1.1. PODPORA ROZVOJE PRŮMYSLOVÝCH ZÓN

Česká agentura pro zahraniční investice - Czechinvest, příspěvková organizace Ministerstva průmyslu a obchodu, vypracovala Program podpory rozvoje průmyslových zón, který je součástí komplexního přístupu v podpoře přílivu zahraničních investic a zároveň podpory rozvoje konkurenceschopnosti v regionálním měřítku. Program definuje pravidla a stanovuje podmínky pro poskytování veřejné podpory obcím, svazkům obcí, krajům, rozvojovým společnostem a významným investorům formou přímých dotací, dotací úroků a návratných finančních výpomocí z prostředků státního rozpočtu a formou bezúplatných či zvýhodněných převodů státního majetku za účelem podpory rozvoje průmyslových zón. Průmyslovou zónou se v tomto Programu rozumí ucelené souvislé území přibližně obdélníkového tvaru, vymezené v závazné části schváleného územního plánu velkého územního celku či schváleného územního plánu obce jako území současně zastavěné převážně objekty pro průmyslovou výrobu, obchod, služby nebo jako zastavitelné území vhodné převážně pro umístění průmyslové výroby, obchodu, služeb. Podporovaným investorem může být fyzická či právnická osoba, která na území průmyslové zóny vytvoří podmínky pro vznik nových pracovních míst v oborech zpracovatelského průmyslu vyjma oborů zaměřených na prvotní zpracování surovin, v oborech strategických služeb, v technologických centrech a v oblasti výzkumu a vývoje. Tento program je zaměřen na:

- přípravu průmyslových zón
- regeneraci nevyužívaných průmyslových areálů tzv. brownfields

- podporu výstavby spekulativních nájemních hal
- podporu zvyšování konkurenceschopnosti průmyslových zón v rámci podprogramu akreditace

Podpora rozvoje průmyslových zón byla zahájena v roce 1998 usnesením vlády o schválení dotace 55,5 mil Kč na investiční přípravu průmyslových zón měst Karviná a Bystřice nad Pernštejnem jako předpokladu tvorby nových pracovních příležitostí v oblastech postižených restrukturalizací průmyslu. Dotaci z Programu pro podporu rozvoje průmyslových zón pro rok 1999 získalo celkem 18 obcí (celkem 167,5 mil Kč), v roce 2000 ji obdrželo 34 projektů průmyslových zón (393,3 mil. Kč). V roce 2001 bylo vytvořeno celkem 643 ha nových průmyslových zón a ze státního rozpočtu byly uvolněny dotace na podporu výstavby průmyslových zón v celkové výši 519 mil. Kč. Současně byla zahájena příprava první strategické zóny v České republice v Kolíně na základě Usnesení vlády č. 708/01. Tato zóna o rozloze téměř 300 ha umožnila lokalizaci strategického projektu Toyota PSA Peugeot Citroen, který po dokončení (léto 2004) vytvoří 2000 nových pracovních míst. Pro realizaci Programu na podporu rozvoje průmyslových zón bylo v roce 2002 uvolněno ze státního rozpočtu celkem 1 277 mil. Kč. Prioritou v roce 2002 bylo zejména podpoření přípravy strategických průmyslových zón. Dále byly v souladu s podmínkami Programu podpořeny zejména ty zóny, v nichž byl již znám investor a současně tento investor splňoval podmínky pro přidělení investičních pobídek podle zákona o investičních pobídkách č. 72/2001 Sb. v platném znění. Nakonec bylo v závěru roku podpořeno i několik tzv. rozvojových zón. ČR v roce 2002 disponovala 71 průmyslovými zónami s celkovou výměrou 2.149 ha, jejichž obsazenost činila cca 50 procent. Tím byly vytvořeny předpoklady pro vznik cca 85-i tis. nových pracovních míst. Zároveň byla v roce 2002 významným způsobem nastartována příprava prvního projektu tzv. brownfields – regenerace bývalého vojenského letiště Žatec, kde je v současné době ve spolupráci s Ústeckým krajem připravována strategická průmyslová zóna Triangle o rozloze 360 ha. Od roku 2003 je program zaměřen více na podporu účasti privátního sektoru v přípravě průmyslových zón a umožňuje získat podporu i tzv. rozvojovým společnostem. To je významným rozdílem oproti dřívějšímu. Právě liberecká průmyslová zóna byla vystavěna soukromým developerem a byla dokončena ještě před rokem 2003. Společnost tedy neměla nárok na státní podporu. Přesto se zdá její přístup k vybudování zóny aktivnější než přístup mnoha měst, která také své zóny vybuďovala. Lze tedy říci, že těmito změnami v zákoně byl učiněn veliký krok kupředu. Počátkem roku 2003 byl změněn přístup vlády k podporování výstavby průmyslových zón. Do té doby mohlo prakticky každé město či obec získat od státu dotaci na výstavbu průmyslové zóny. Od roku 2003 se státní

podpora zaměřila pouze na oblasti vysoce postižené nezaměstnaností, tedy regiony Moravskoslezského kraje a severozápadních Čech.

1.1.1. Forma a výše podpory

Účelem programu není pouze podpora výstavby technické infrastruktury průmyslových zón a výstavby nájemních objektů, ale také respektování zákonů trhu podnikatelských nemovitostí jako celku. Proto je kladen, na rozdíl od předešlé verze, větší důraz na participaci developerů a bank. Základním způsobem stanovení výše podpory je princip tzv. nákladové mezery, tj. rozdíl mezi náklady na přípravu určitého projektu a výnosů z tohoto projektu. Předmětem podpory prostřednictvím přímých dotací jsou zejména komunikace, hrubé terénní úpravy, regenerace území včetně demolice nevyžívaných objektů, odstranění ekologických zátěží atd. Inženýrské sítě jsou podporovány především prostřednictvím dotací úroků z úvěrů vázaných na jejich výstavbu. Předmětem podpory je také převod pozemků Pozemkového fondu ČR za zvýhodněnou cenu.

1.1.2. Podprogramy

Program podpory rozvoje průmyslových zón je rozdělen do čtyř podprogramů zaměřených na přípravu průmyslových zón, jejich regeneraci, výstavbu a rekonstrukci nájemních hal a následné akreditaci průmyslových zón.

PŘÍPRAVA PRŮMYSLOVÝCH ZÓN

Cílem podpory je připravit podmínky pro rozvoj projektů investiční výstavby v sektorech zpracovatelského průmyslu, strategických služeb a technologických center, v oblasti výzkumu a vývoje, zvýšit schopnost České republiky obstát v konkurenci mezinárodního trhu přímých zahraničních investic, přispět k procesu restrukturalizace průmyslu v České republice, a v neposlední řadě v důsledku toho vytvořit předpoklady pro vznik nových pracovních příležitostí.

REGENERACE PRŮMYSLOVÝCH ZÓN

Zde se jedná o přípravu území pro realizaci nových investičních záměrů s využitím stávajících zastavěných, ale nevyžívaných území. Ve svém důsledku pak podprogram přispívá nejen k tvorbě pracovních míst a k procesu restrukturalizace průmyslu v České republice nahrazením starých výrobních provozů moderními typy výroby s nízkou surovinovou a energetickou závislostí, vysokou přidanou hodnotou a velkým exportním potenciálem, ale zároveň také k rekultivaci životního prostředí.

VÝSTAVBA A REKONSTRUKCE NÁJEMNÍCH OBJEKTŮ

Cílem podprogramu je podpořit výstavbu a rekonstrukci nájemních objektů na území průmyslových zón aby mohly být pronajaty moderním výrobním podnikům, které zde vytvoří nová pracovní místa. Cílem je také rozšířit nedostatečnou nabídku volných objektů v České republice vhodných pro moderní typy výroby, zvýšit konkurenceschopnost ČR v získávání přímých investic do odvětví závislých na příležitosti k okamžitému zahájení výroby a zintenzívnit podporu průmyslových zón pomocí partnerství veřejného a soukromého sektoru.

AKREDITACE PRŮMYSLOVÝCH ZÓN

Velmi důležitou součástí programu je čtvrtý podprogram, který má zabezpečit profesionální správu průmyslových zón připravovaných se státní podporou a tím přispět ke zvýšení jejich konkurenceschopnosti a vyšší obsazenosti. Podpora svým efektem přispěje k lepšímu zhodnocení prostředků státního rozpočtu na přípravu technické infrastruktury průmyslových zón již vynaložených a zároveň k vytvoření předpokladů pro správný výběr dalších lokalit již ve fázi přípravy investičního záměru, aby průmyslové zóny splňovaly náročné požadavky, které jsou na ně v mezinárodní konkurenci kladeny.

Program akreditace průmyslových zón je zaměřen na zabezpečení rozvoje lidských zdrojů především v oblasti rozvoje průmyslových zón a jejich marketingu při získávání mobilních investic. Klade si za cíl ověřit připravenost některých těchto lokalit na soutěž o přímé zahraniční investice a zároveň proškolení manažery průmyslových zón. Vychází ze zkušenosti Spojených států a řady evropských zemí, jako například Velké Británie či Portugalska, z nichž vyplývá, že každá průmyslová zóna by měla mít svého manažera, který bude zároveň kontaktní osobou pro jednání s investory. Tento manažer bude schopen profesionálně zajišťovat správu a rozvoj průmyslové zóny, její prezentaci, zajišťovat organizaci návštěv investorů a koordinovat zabezpečení všech potřebných dat a informací a přípravu vhodných marketingových materiálů.

S cílem zajistit odborné vyškolení manažerů byl vytvořen cyklus školení doplněný praktickým seznámením se zkušenostmi při získávání mobilních investic v některém z úspěšných regionů Evropské unie (Skotsko, Irsko,...). Školení je završeno zkouškami na jejichž průběh dohlíží Akreditační komise.

V únoru 2003 bylo 20 účastníků prvního cyklu podrobeno závěrečné zkoušce, úspěšně ji absolvovalo 19 účastníků. Dvanáct účastníků s nejlepšími výsledky bylo akreditováno manažery průmyslových zón a položilo tak základy zcela nové profese v ČR. Devět průmyslových zón bylo vyhlášeno akreditovanými průmyslovými zónami. V rámci tohoto prvního kola akreditace byla akreditována Průmyslová zóna Liberec – Jih, a také její manažer Ing. Pavel Bernát. Do druhého cyklu se přihlásilo 17 lidí a předpokládá se, že všemi cykly školení může v rámci projektu projít

až 120 manažerů průmyslových zón. Zatímco prvního kursu se zúčastnilo 12 pracovníků regionálních rozvojových agentur, jeden zástupce soukromé developerské společnosti z Liberce a pouze sedm manažerů městských průmyslových zón, další kursy už mají být obsazeny především pracovníky magistrátů a městských úřadů. V současné době je 34 akreditovaných manažerů a 23 akreditovaných průmyslových zón.

Akreditovaná průmyslová zóna představuje pro investora záruku, že:

- daná lokalita je spolehlivě ošetřena územním plánem
- k zóně se nevztahují žádné problémové majetkoprávní vztahy a město může pozemky v ní investorům prodávat
- zóna má vyřešenou dopravní obslužnost
- je v ní odpovídající technická infrastruktura či alespoň existuje řešení těchto nezbytných parametrů
- z právního hlediska nejsou žádné překážky
- se bude moci spolehnout na kvalitní servis místní samosprávy

1.2. INVESTIČNÍ POBÍDKY

Investiční pobídka je forma veřejné podpory sloužící k motivaci zahraničních, ale i domácích investorů k investicím do nových závodů a do rozšíření či modernizace stávajících výrobních závodů. Podpora je zatím poskytována převážně pro přímé zahraniční investice, což jsou investice zahraničních osob do naší země za účelem získání trvalé účasti v domácím subjektu. Přímá investice zahrnuje jak přímo, tak i nepřímo vlastněné afilace, které se podle procenta podílu investora na základním kapitálu nebo hlasovacích právech dělí na dceřiné společnosti (více než 50% podíl), přidružené společnosti (10 – 50% podíl) a pobočky (100% vlastněná trvalá zastoupení nebo kanceláře přímého investora; pozemky a stavby přímo vlastněné nerezidentem; mobilní zařízení operující v ekonomice alespoň 1 rok).

Za součást přímé zahraniční investice je (od roku 1998) považován kromě podílu na základním kapitálu také reinvestovaný zisk a ostatní kapitál, zahrnující úvěrové vztahy s přímým investorem. Složení přímé investice lze tedy vyjádřit vztahem:

$$\text{Přímá investice} = \text{základní kapitál} + \text{reinvestovaný zisk} + \text{ostatní kapitál}$$

- Základní kapitál zahrnuje vklad nerezidenta do základního kapitálu společnosti, vklady v dceřiných společnostech a přidružených podnicích.
- Reinvestovaný zisk je podíl přímého investora (v poměru k přímé majetkové účasti) na hospodářském výsledku nerozděleném formou dividend.
- Ostatní kapitál zahrnuje přijaté a poskytnuté úvěry, včetně dluhových cenných papírů a dodavatelských úvěrů, mezi přímými investory a jejich dceřinými společnostmi, pobočkami a přidruženými společnostmi. Tyto úvěrové vztahy jsou zachyceny v mezipodnikových pohledávkách a závazcích.

1.2.1. Investiční pobídky v ČR

Prvním krokem, který proces aktivní podpory zahraničních i domácích investic do vyspělých průmyslových technologií a vyrovnání úrovně investování s okolními transformujícími se ekonomikami odstartoval, bylo přijetí usnesení vlády ČR č. 298 z roku 1998 k návrhu investičních pobídek pro investory v České republice. Tímto krokem byly stanoveny základní podmínky pro investory. Žadatel o investiční pobídky musel investovat "na zelené louce" alespoň 25 mil. USD. Tato hranice byla snížena závazným usnesením vlády č. 844/1998 na 10 mil. USD pro umožnění udělení investičních pobídek i významným domácím investorům. Ve vládou schváleném systému investičních pobídek byly poskytnuty pobídky celkem 31 investorům, jejichž investice by měly dosáhnout téměř 2,1 mld. USD a vytvořit 1506 nových pracovních míst.

Určitým vrcholem bylo schválení zákona č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů (Zákon o investičních pobídkách), který nabyl účinnosti dne 1.5.2000. Celé koncipování zákona bylo průběžně konzultováno s EU. Evropská komise paragrafovanou podobu zákona hodnotila kladně. Investiční pobídky jsou jednou z forem veřejné podpory, a jako takové podléhají rovněž režimu zákona č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře, dle kterého je udělováno povolení výjimky ze zákazu veřejné podpory Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

Systém investičních pobídek upravuje zákon č. 453/2001 Sb. Ze dne 29.11.2001, kterým se mění zákon č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů (zákon o investičních pobídkách).

Na základě zákona o investičních pobídkách byly k 19.3.2004 poskytnuty investiční pobídky 164 firmám. Investice podpořených firem by měly dosáhnout dle předpokladů celkové výše téměř 6,8 mld. USD a předpokládají vytvořit více než 50 tis. pracovních míst [21].

V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské Unie byla Parlamentem ČR schválena novela tohoto zákona, která nabyla účinnosti k 1.5.2004. Tato novela má za cíl mimo jiné také zjednodušení a větší zpřístupnění zákona o investičních pobídkách. Především ale jde o to, aby mohly investiční pobídky být poskytovány i po vstupu České republiky do Unie. Schválené nové znění zákona reaguje na to, že rozhodující pravomoc v oblasti kontroly poskytování veřejné podpory přejde po vstupu do EU z Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže přímo na Evropskou komisi. Jiné změny, které jsou v novele zakotveny, se zapracováním evropských předpisů do zákona nesouvisí, ale také přímo ovlivňují poskytování pobídek (týkají se například výše minimální investice – tzn. podmínek pro udělení investiční pobídky).

Podle tohoto zákona se investičními pobídkami rozumí:

- a) slevy na daních z příjmů právnických osob po dobu 10 let (nově založené společnosti) nebo částečná sleva na dani po dobu 5 let (u již existujících právnických osob)
- b) převod technicky vybaveného území za zvýhodněnou cenu
- c) hmotná podpora vytváření nových pracovních míst (až do 200 000 Kč na zaměstnance)
- d) hmotná podpora rekvalifikace zaměstnanců (až do 35% nákladů na školení)
- e) převod pozemků, evidovaných v katastru nemovitostí jako zemědělské pozemky a převod ostatních druhů pozemků, a to za ceny zjištěné podle zvláštního právního předpisu účinného ke dni uzavření smlouvy o převodu.

Investiční pobídky je možné získat pro obory zpracovatelského průmyslu vyjma oborů zaměřených na prvotní zpracování surovin, v oborech strategických služeb, v technologických centrech a v oblasti výzkumu a vývoje. V každém z těchto oborů jsou různé požadavky na udělení pobídek a jiné povinnosti po udělení těchto pobídek.

2. CHARAKTERISTIKA LIBERECKÉHO REGIONU

2.1. POLOHA, DOPRAVA

Liberecký region (přibližně 160 000 obyvatel) je součástí Libereckého kraje a je jedním z nejseverněji položených okresů České republiky. Tento poměrně rozsáhlý územně správní prostor se člení na 7 mikroregionů: Liberec, Frýdlant v Čechách, Nové město pod Smrkem, Hrádek nad Nisou, Chrastava, Český Dub a Hodkovice nad Mohelkou. Město Liberec je šestým největším městem ČR (necelých 100 000 obyvatel) a je krajským městem Libereckého kraje. Také je největším městem Euroregionu Nisa, jehož je součástí. Liberec může těžit ze své výhodné geografické polohy v blízkosti státních hranic s Německem a Polskem a v blízkosti významných evropských dopravních koridorů. Důležitá je čtyřproudová rychlostní komunikace dálničního typu (R10) spojující Liberec s Prahou (100 km). Na jaře 2004 bylo odsouhlaseno její prodloužení až do německé Žitavy, které umožní napojení na dálniční síť Spolkové republiky Německo. Severočeská magistrála (I/13) spojuje Liberec s velkými městy v severních Čechách (Děčín, Ústí nad Labem, Teplice, Most, Chomutov) až k lázeňskému městu Karlovy Vary. Na území Libereckého regionu je provozována poměrně hustá a stabilní železniční síť. Městem prochází 4 železniční celostátní trať (Turnov, Česká Lípa, Raspenava, Chrastava - Žitava) a jedna regionální (Jablonec nad Nisou - Smržovka). Na trati Liberec – Frýdlant v Čechách – Zawidow je v České republice jediný železniční hraniční přechod do Polska využívaný i pro nákladní dopravu. Přechod Černousy – Zawidow je zařazen do systému mezinárodní kombinované dopravy AGTS. Na trati Liberec – Hrádek nad Nisou – Zittau je přechod do Německa pro osobní dopravu. Mezinárodní letiště v Praze – Ruzyni je od Liberce vzdáleno 102 km. Nákladní leteckou dopravu zajišťují České aerolinie Cargo. Letiště v Liberci má v současné době statut veřejného mezinárodního letiště s celoročním provozem (dočasně pozastaven). Od mořského přístavu (Polská republika - Szczecin) je Liberec vzdálen 280 km, nejbližší říční přístav (Česká republika - Děčín) je 70 km daleko.

2.2. PODNIKATELSKÉ PROSTŘEDÍ

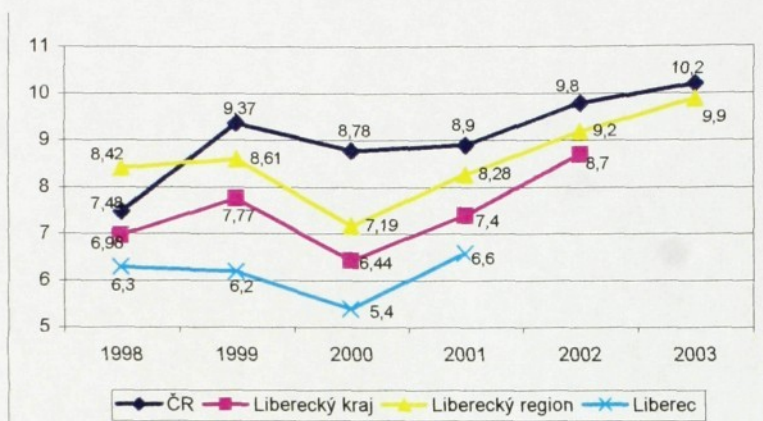
Liberecko bylo již v minulém století industrializováno a stalo se součástí hospodářsky nejvyspělejší a nejlidnatější oblasti Čech a Rakousko-Uherské monarchie. Liberec v té době byl střediskem německého života v Čechách a těžil z blízkosti ekonomicky vyspělých oblastí Horní Lužice a Dolního Slezska. Hlavními průmyslovými odvětvími bylo vlnářství a bavlnářství. V

období 1. republiky industrializace dále pokračovala, výrazně nad průměrem byla zaměstnanost ve sklářství, v průmyslu textilním a konjunkturu měla výroba bižuterie. Po druhé světové válce tato oblast produkovala výrazné procento veškeré československé průmyslové výroby s orientací na lehký spotřební průmysl, zvláště textilní, strojírenský, elektrotechnický a výrobu plastických hmot. Po roce 1948 byl ustaven Liberecký kraj rozlohou třetí nejmenší z tehdejších 19 krajů (počtem obyvatel pátý nejmenší, 3,8 % ČSR). Produkovalo se zde 7 % hodnoty průmyslové výroby ČSR, byla to víc než třetina výroby skla a pětina textilní výroby. Zaměření na lehký průmysl vedlo m.j. k nejvyšší zaměstnanosti žen ze všech krajů. V 70. a 80. letech nastal intenzivní rozvoj těžby a zpracování uranu (Českolipsko, Podještědí) provázený investiční a bytovou výstavbou a zrychlením růstu počtu obyvatel. Po roce 1990 byla tato těžba uranu výrazně zredukována a postupně ukončena. Počátkem devadesátých let (1991) byla navázána přeshraniční spolupráce s obcemi Saska a s obcemi na polské straně a byl ustaven Euroregion Nisa, v rámci kterého se úspěšně rozvíjí spolupráce v nejrůznějších oblastech. S rozvojem soukromého podnikání po roce 1990 vzniklo v Liberci mnoho různých podnikatelských subjektů, převážně v oblasti obchodu a stavebnictví. I přes útlum v průmyslu textilním, strojírenském i potravinářském má Liberec nové perspektivní podniky, jejichž impulsem rozvoje je především vazba na automobilový průmysl. Počtem registrovaných firem na 1000 obyvatel patří Liberec na jedno z předních míst v České republice. V Liberci je soustředěno přibližně 70% podnikatelských subjektů celého okresu. Celková suma přímých zahraničních investic do Libereckého regionu za roky 1990 – 2001 činila 203 942 tis. USD a Liberecký region je tak ve srovnání s ostatními na 20. místě (ze 77 regionů ČR). Přepočteno na 1 obyvatele regionu je tato částka 1 288 USD, Liberecký region se ve srovnání posouvá na 30. místo. Liberecký kraj se na HDP ČR podílí 3,5% a v přepočtu na 1 obyvatele je na 9. místě ze 14 českých krajů.

2.3. PRACOVNÍ SÍLA

Liberecký region má více než 158 000 obyvatel, z toho je asi 105 200 lidí ekonomicky aktivních. Přibližně 6 000 obyvatel si aktivně hledá práci. Z následujícího grafu (graf č.2) je vidět, že nezaměstnanost je v posledních letech o něco málo nižší, než je průměr v ČR. Přitom ale Liberecký region má z celého Libereckého kraje největší nezaměstnanost. Je to způsobeno nejsevernější částí tohoto okresu - městem Frýdlant a okolím (mikroregion Frýdlant), které má dlouhodobé problémy s nezaměstnaností. Je to poznat také v porovnání vývoje nezaměstnanosti Liberce oproti Libereckému kraji. Míra nezaměstnanosti v jednotlivých územních jednotkách přibližně kopíruje vývoj míry nezaměstnanosti v celé České republice.

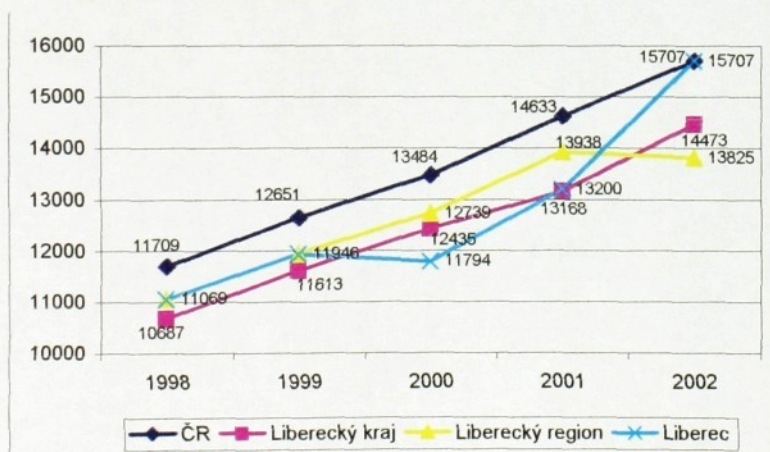
Graf č.2: Míra nezaměstnanosti (%)

Zdroj: City Invest Czech 2003-2004

Z grafu č.3 je vidět, že vývoj úrovní průměrných měsíčních mezd se v jednotlivých územních jednotkách výrazně odlišuje. Nejméně plynulý nárůst průměrné měsíční mzdy je zaznamenán u města Liberce a celého Libereckého regionu. U Libereckého kraje je vidět podobný vývoj průměrné mzdy jako je tomu v celé České republice. Úroveň mezd v kraji je však o více než 1000 Kč nižší než celostátní průměr.

Graf č.3: Průměrná měsíční mzda (v Kč)

Zdroj: City Invest Czech 2003-2004

Liberec je město s velikou základnou kvalifikované pracovní síly zaměřené na průmyslovou výrobu, s tradičním výzkumným potenciálem a s rozvinutou strukturou odborných technických středních škol, učilišť a Technické univerzity, která vycházela z historických tradic výroby (textilní, strojírenský, plastikářský a sklářský průmysl).

Technická univerzita v Liberci má 6 fakult – Strojírenskou, Mechatroniku a mezioborových inženýrských studií, Pedagogickou, Hospodářskou, Architektury a Textilní. Poskytuje vzdělávání pro téměř 6 000 studentů v denním, dálkovém i kombinovaném studiu s řadou studijních programů v inženýrském, magisterském, bakalářském i doktorandském studiu. Z liberecké populace dosáhlo v roce 2002 15% mužů a 10,4% žen univerzitního vzdělání a Liberec tak stojí na 8.-9. místě ve vzdělanosti obyvatelstva ČR [10].

2.4. KULTURNÍ A SPORTOVNÍ VYŽITÍ

Pro zahraniční investory je velmi důležité ekonomické a podnikatelské klima zvoleného regionu, ale nezanedbatelné jsou také možnosti odreagování se pro management. Jde o to, že je management nebo jeho část často zahraničního původu a společnost se snaží zajistit mu příjemné prostředí v cizí zemi. Proto jsou kulturní a sportovní možnosti města tak důležité i v podnikatelské oblasti, někdy jsou dokonce rozhodujícím faktorem ve výběru cílové lokality.

Liberec je město s bohatou kulturní tradicí. V současné době jsou ve městě 4 divadla, z nichž každé hraje jiný druh představení. Dále jsou provozována dvě kina, Dům kultury, Koloseum, PKO Lidové Sady, a také několik dalších menších klubů, kde jsou pořádány různé kulturní akce (Experimentální studio). Novou dominantou města je Krajská knihovna, která také pořádá mnoho různých akcí, především literárních a hudebních.

Liberec zaujme bohatou škálou historických a kulturních památek. K nejatraktivnějším patří novorenesanční radnice, Liberecký zámek s největší vzorkovnou skla v Evropě a impozantní budova divadla. V Severočeském muzeu a Oblastní galerii jsou k vidění jedinečné sbírky a expozice. V Liberci se konají Liberecké výstavní trhy a další výstavy s celostátním významem. K nejnavštěvovanějším zařízením Liberce patří zoologická zahrada – nejstarší ve střední Evropě a botanická zahrada s nejmodernějšími skleníky v Čechách.

Liberec je významným střediskem sportu a cestovního ruchu. Chráněná přírodní území Jizerských hor a Ještědského Hřbetu nabízí podmínky pro provozování letních i zimních sportů. Na svazích Ještědu se nachází lyžařský areál pro skoky na lyžích a sjezdové lyžování. Jizerské hory jsou ideální pro běh na lyžích, turistiku a cykloturistiku. Toto atraktivní přírodní prostředí se zlepšující se ekologickou situací spolu s kulturními hodnotami krajiny vytváří rovněž vhodné předpoklady pro rekreaci i ozdravné a léčebné aktivity. Sportovní vyžití nabízí plavecký stadion se stometrovým toboganem, fotbalový a zimní stadion, liberecká přehrada a řada dalších sportovišť. Mezi relativně nové a turisty velmi vyhledávané atrakce města patří bezpochyby také obchodní a kulturní centrum Babylon, které je oblíbené především díky aquaparku. Nově jsou vybudované také 2 squashové arény, bowlingové kluby, golfové hřiště za Ještědem. Také je rozestavěné další golfové hřiště ve Fojtce u Mnišku a multifunkční sportovní aréna, která by měla výrazným způsobem podpořit sportovní, ale i kulturní dění v Liberci.

3. PRŮMYSLOVÁ ZÓNA LIBEREC - JIH

3.1. VŠEOBECNÉ INFORMACE

Průmyslová zóna Liberec – Jih se nachází v jihozápadní části Liberce, částečně v městské čtvrti Doubí a částečně v Pilínkově. Zóna je výjimečná svým dobrým dopravním napojením a svou velikostí (121,5 ha). Je v těsné blízkosti čtyřproudové rychlostní komunikace od Prahy a Mladé Boleslavi, která pokračuje směrem na Děčín a Ústí nad Labem, a také do Německa a Polska. Na tuto silnici je napojena kapacitní městskou komunikací. Je také přístupná městskou hromadnou dopravou. Další možnosti dopravy je železniční síť, která má zastávku v blízkosti zóny. Dokonce se uvažovalo o vlečce, která by vedla ze stanice Pilínkov přímo do zóny. Tato myšlenka byla ale nedávno zavrhnuta, uvažuje se o vnitřním propojení společností Toyota Tsusho a Denso.

Liberecká zóna vznikla jako úplně první průmyslová zóna, kterou vybudovala soukromá developerská společnost. Investorsko inženýrská a.s. nepožádala o žádné státní dotace ani o předvstupní fondy Evropské Unie. Vládní program rozvoje průmyslových nemovitostí totiž v té době neumožňoval dotovat soukromé iniciativy a Investorsko inženýrská a.s. se ani nepokoušela změnit systém rozdělování státních dotací. Předvstupní fondy EU byly pro společnost také nedosažitelné. Čerpání z výhradně soukromých zdrojů má ale také své výhody. Investor nemusí čekat na to, kolik peněz vláda pro jeho projekt vyčlení, realizace projektu může jít mnohem rychleji kupředu. Stát se na budování průmyslové zóny podílel převodem pozemků z Pozemkového fondu ČR za odhadní ceny. Dalším velmi hodnotným příspěvkem byla spolupráce vládní agentury pro podporu zahraničních investic – Czechinvest. Ta byla velmi významná při jednáních s investory, Czechinvest se stal nenahraditelným partnerem. Město Liberec uvítalo záměr vybudovat na jeho území průmyslovou zónu, protože na takový počín samo nemělo dostatek financí. Převadlo na společnost své pozemky, které se v dané lokalitě nacházely, také za odhadní cenu. Významnou pomoc prokázalo město také při žádosti o úvěr, protože zkontrolovalo společnost a označilo ji za důvěryhodnou. Když některý z investorů měl o společnosti pochybnosti, město se za ni zaručilo. Vedení Investorsko inženýrské a.s. to považuje za velmi důležitou pomoc. Město také stanovilo cenovou relaci (maximální výši), ve které by se měly prodejní ceny pozemků pohybovat. Akciová společnost s městem podepsala Smlouvu o spolupráci, která se týkala především přípravy a právních podkladů. Se získáváním investorů město společnosti nijak výrazně nepomáhalo, pouze poskytovalo případným zájemcům kontakt na Investorsko inženýrskou jakožto na majitele zóny.

Zóna byla zpočátku ojedinelá svou velikou rozlohou 121,5 ha, z této plochy bylo k zastavění určeno přibližně 75% rozlohy. Mezi třiceti plochami v ČR, které v té době lákaly investory, do té doby žádná z připravovaných či dokončených zón svou velikostí nepřesáhla 55 hektarů. Také její vhodné umístění ji přiřadilo k těm nejatraktivnějším v České republice. V současnosti ale existuje průmyslových zón mnohem více a několik jich je také větších než ta liberecká.

Průmyslová zóna Liberec – Jih také překvapila rychlostí, s jakou byla vybudována a obsazena investory. Je to dáno tím, že ji vybudovala soukromá firma, která do ní vložila prostředky a měla tedy veliký zájem na jejím úspěchu. Proto byla velmi aktivní a vstřícná v jednání s potenciálními investory. Napomohla tomu samozřejmě také důkladná příprava a v neposlední řadě vstřícnost města.

3.2. OCENĚNÍ

Průmyslová zóna Liberec – Jih získala dne 26.9.2002 na Investičním fóru v Ostravě druhé místo v prestižní kategorii „Zóna s největším ekonomickým přínosem“. Ceny byly udělovány v rámci soutěže „Průmyslová zóna roku 2001“, kterou pořádala pod záštitou Ministerstva průmyslu a obchodu agentura Czechinvest a Sdružení pro zahraniční investice – AFI. V rámci této kategorie byl hodnocen kvantitativní ekonomický přínos, který vzniká na základě vytvořených pracovních míst a efektů vyplývajících z výše investice. Dále byla tato průmyslová zóna v rámci programu agentury pro zahraniční investice Czechinvest akreditována.

3.3. VÝSTAVBA ZÓNY

S myšlenkou vybudovat v Liberci průmyslovou zónu přišla společnost Syner a.s. Samotný nápad vznikl v souvislosti s trendy ve stavebnictví v České republice, kterými se společnost do značné míry řídila. Koncem devadesátých let se hodně stavěly výrobní podniky a v Liberci nebylo vhodné místo, kam je umístit. Proto vznikla v lednu roku 1999 dceřinná společnost firmy Syner a.s., Investorsko inženýrská a.s. Jejím posláním bylo vystavět v Liberci průmyslovou zónu. Syner zde pak stavěl výrobní haly pro jednotlivé investory (např. C.S. Cargo).

Investorko-Inženýrská a.s. byla první a na dlouhou dobu také jedinou developerskou společností v ČR. Její úkol byl z tohoto hlediska velmi náročný, protože neexistovala žádná předchozí praxe, zkušenosti, nebylo možné se s někým poradit.

Prvním úkolem bylo vybrat, scelit a připravit vhodné pozemky. Od začátku se uvažovalo o dvou lokalitách – o pozemcích v Růžodole v sousedství letiště a o pozemcích v Doubí těsně u rychlostní komunikace na Prahu. Oba pozemky byly vhodné z hlediska malé členitosti povrchu, malé zástavby a dobré dopravní obslužnosti. Pozemky v Růžodole však v té době vlastnil soukromý podnikatel, který s nimi měl vlastní záměry. Takže volba připadla na pozemky v liberecké čtvrti Doubí. Pozemky zde byly nejednotné, měly různé vlastníky. Nejmenší část vlastnilo město (5,6 ha, 5%), třetina patřila Pozemkovému fondu České republiky (35,4 ha, 29%) a většinu vlastnili různí privátní vlastníci (66%).jednání o koupi pozemků trvala přibližně 1,5 roku a patřila mezi nejtěžší úkoly společnosti. S pozemky, které vlastnil Pozemkový fond a město Liberec nebyl žádný problém. Byly na společnost převedeny za odhadní cenu zemědělské půdy, která byla stanovena na 16,24 Kč/m² u orné půdy a 5,53 Kč/m² u louky. Celkem za tyto pozemky společnost zaplatila něco málo přes 8,8 mil. Kč. Problém však nastal v jednání s některými ze soukromých majitelů půdy. jednání byla zdoluhavá a náročná. Většinu se podařilo odkoupit, ale dodnes v zóně jsou plochy, které stále patří soukromníkům, kteří je prostě odmítli prodat. Cena pozemků byla na úrovni tržní ceny, v té době 150 Kč/m². Na území stály pouze dva rodinné domy, ty byly zbourány. Do výkupu pozemků investovala Investorská inženýrská a. s. celkem zhruba 170 miliónů korun. Pozemky byly majetkově vypořádány a legislativně připraveny pro budování infrastruktury v roce 2000.

Počátkem roku 2001 byla zahájena výstavba základní infrastruktury na území průmyslové zóny. Znamenalo to vybudovat tzv. páteřní komunikace a inženýrské sítě - nový vodovodní řád, přeložku stávajícího vodovodního řádu, dešťovou a splaškovou kanalizaci, přeložku vysokotlakého plynovodu, středotlaký plynovod, přeložku vedení elektrické energie. V průběhu roku 2001 byly zahájeny projekční práce na vedlejší infrastrukturní sítě, odbočující ze sítí páteřních. V průběhu roku 2002 bylo zahájeno budování vedlejších komunikací a s nimi spojených inženýrských sítí tak, aby byla zabezpečena obslužnost pozemků nabízených a prodávaných investorům. Timto byly vytvořeny veškeré podmínky pro to, aby se dostatečně atraktivními staly i pozemky, které přímo nesousedí s páteřní komunikací.

Uvedená infrastruktura byla vybudována na základě uzavřené smlouvy o dílo se společností Syner s.r.o., přičemž její financování bylo zabezpečeno díky úvěru poskytnutému Živnostenskou bankou, a.s. ve výši 100 mil. Kč. Šlo vůbec o první tuzemský bankovní úvěr pro průmyslovou zónu, jež patří soukromé společnosti. Celkem byly náklady na inženýrské sítě a komunikace vyčísleny na 180 miliónů Kč. V přepočtu na 1m² byly náklady na infrastrukturu 150 Kč, cena pozemku se tak průměrně zvýšila o více než polovinu.

3.4. OBSAZOVÁNÍ ZÓNY

Pozemky v průmyslové zóně se začaly marketingově propagovat v březnu 2001. Společnost Investorská inženýrská a.s. zvolila taktiku aktivního vyhledávání potenciálních investorů – přímý marketing. Vyhledávala ve světě společnosti, které se rozhodly investovat v nějaké cizí zemi. Takovým společnostem pak Investorská inženýrská a.s. zaslala svou nabídku. Odezva nebyla ale žádná, takže marketingové oddělení společnosti muselo svou taktiku změnit. Začalo spolupracovat se státní příspěvkovou organizací Ministerstva průmyslu a obchodu České republiky, s agenturou Czechinvest. Ta "vodila" Investorskou inženýrskou a.s. zájemce o investování v ČR. Vše ostatní už bylo na společnosti samotné.

Podle tvůrců v té době největší průmyslové zóny v zemi ji měly ovládnout podnikatelské aktivity převážně orientované na export v oborech high-tech. Přednost v investování dostaly strojírenské, elektrotechnické a textilní obory. Zóna se záměrně vyhnula těžkému strojírenství a prvotnímu zpracování surovin.

První společnosti, které měly zájem o zakoupení pozemku v Průmyslové zóně Liberec – Jih se objevily ještě předtím, než byla zóna dokončena. Bylo to dokonce v době, kdy ještě ani nebyly vybudovány komunikace a inženýrské sítě. O to bylo těžší přesvědčit potenciální zájemce o tom, že během několika měsíců bude zóna připravena k výstavbě, a také že se práce nijak nezdrží nebo nenastanou nějaké problémy. Už v roce 2001 se podařilo prodat pozemky prvním pěti investorům (Plastkov, Oaza-net s.r.o., Auto Color s.r.o., p. Jeřábek, Denso Manufacturing Czech s.r.o.). V roce 2002 byly realizovány prodeje pozemků společností Airs Manufacturing Czech s.r.o., Toyota Tsusho Logistic Czech s.r.o., Liplastec s.r.o., Fehrer Bohemia s.r.o., Astra Trans s.r.o., Ernst Broer s.r.o., JTC Transcentrum s.r.o., Phoenix Zeppelin s.r.o., Rubidea s.r.o. a AC Lak s.r.o.

První společností, která investovala do průmyslové zóny Liberec – Jih a zakoupila si tam pozemek, byla společnost Plastkov s.r.o. Získala pozemek o výměře 3,6 ha. Nepostavila si zde však výrobní halu, ale pozemek prodala (společnosti Triumph) a svou činnost zaměřila do Hlinska, kde koupila výrobní podnik ETA.

Záhy po této koupi se přihlásil možný zájemce o koupi pozemku z Japonska. Jednalo se o společnost Denso, která je třetím největším výrobcem klimatizačního zařízení do automobilů na světě. Tato společnost se rozhodla investovat v Evropě a na začátku vybírala ze 17 vytípaných lokalit. Největším konkurentem České republiky bylo Maďarsko, které se spolu s naší zemí

dostalo do nejužšího výběru. Denso mělo v plánu investovat v Evropě přes 250 mil. USD (přes 10 mld. Kč). Rozloha nového závodu měla být 25 ha, což je vlastně celá pětina rozlohy liberecké zóny. Velmi důležitým faktorem bylo také to, že společnost plánovala vytvořit kolem 1000 nových pracovních míst. Jednání s Investorsko inženýrskou trvalo 1,5 roku a bylo velice náročné. Vzhledem ale k plánované výši investice, která stavěla japonskou společnost do pozice strategického investora, byla tato jednání velice důležitá. V průběhu této doby zasílala japonská strana velké množství dotazníků, které velmi důkladně sondovaly investiční prostředí Liberce – ze všech možných hledisek. Japonská společnost dokonce po nějaké době poslala všechny dotazníky podruhé a porovnávala odpovědi a zkoumala tak jejich pravdivost a důvěryhodnost. Prostředí liberecké zóny si také přijel prohlédnout vrcholový management japonského podniku. Celkově se vlastně jednalo o jakési prozkoušování schopností společnosti Investorsko inženýrské a.s.

Tato strategická investice japonské společnosti s sebou přinesla velkou výhodu v podobě dalších investorů – svých dodavatelů (společnosti Toyota Tsusho Logistic s.r.o., Airs Manufacturing Czech s.r.o. a Liplastec s.r.o.). Jedná se o tzv. synergický efekt, s nímž Investorsko inženýrská a.s. částečně u japonských podnikatelů počítala.

Kromě těchto japonských společností zakoupily mezi prvními v zóně pozemek také prášková lakovna firmy LIF, společnosti Fehrer Bohemia a Galvanoplast Fischer. Firma Fehrer byla založena v roce 1875. Za 127 let své činnosti si vydobyla čelní místo v oboru své činnosti. V současnosti se zabývá výrobou interiérových komponent pro různé typy vozidel. Má zastoupení v 9 zemích světa. V České republice působí společnost Fehrer od roku 1992 prostřednictvím své dceřinné společnosti Fehrer Bohemia s.r.o., která sídlí v průmyslové zóně v České Lípě - Dubicích. Nový provoz v Liberci se orientuje na výrobu a montáž autoopěrek. Firma s německým kapitálem zde zahájila provoz v polovině roku 2002. Fehrer se pro Liberec rozhodl nejen díky dobré připravenosti průmyslové zóny, ale také dostatku kvalitních pracovních sil. Fehrer se stala třetí firmou, která definitivně zahájila v průmyslové zóně stavební práce. Důvodem k vystavění liberecké pobočky byla nemožnost dalšího expandování v České Lípě, kde společnost zaměstnává 550 pracovníků. Mezi její největší odběratele patří Volkswagen Group a Chrysler Daimler.

Velmi významnou investicí se stala nová pobočka společnosti Laird Technologies. Ta výstavbu podniku dokončila v prosinci 2003, ale opravdová výroba byla slavnostně zahájena až koncem dubna 2004. Přínos společnosti lze spatřovat především v tom, že tento americký investor se narodil od většiny podniků v liberecké zóně neorientuje na automobilový průmysl (jednostranná

orientace a závislost na automobilovém průmyslu má podle analýz Úřadu práce v Liberci negativní dopad také na místní trh práce). Specializuje se na výrobu součástek pro elektrotechnický průmysl (stínící materiály). Součástí podniku je vývojové centrum, díky kterému je veliký zájem o vysokoškolsky vzdělané pracovníky a dokonce také čerstvé absolventy. Technická univerzita v Liberci se již s americkým investorem dohodla na spolupráci. Společnost má zájem o stáže studentů, o spolupráci na bakalářských a diplomových pracích. Chce také využívat výzkumné kapacity Fakulty mechatroniky a mezipodoborových inženýrství. Průmyslová zóna získala tuto investici díky pozemku s velmi kvalitní infrastrukturou, a také právě díky přítomnosti Technické univerzity. Investory nezajímá jen levnější pracovní síla, ale také kvalifikovaní a vzdělání lidé.

Pro ucelení přehledu společností, které investovaly v Průmyslové zóně Liberec – Jih, následuje mapka zóny a přehled společností, které v zóně vystavěly své podniky i společnosti, které pouze zakoupily pozemky.

Tab. č. 1: Společnosti v Průmyslové zóně Liberec - Jih

Společnosti, které v zóně aktivně podnikají:	Společnosti, které mají pouze zakoupený pozemek:
Denso Manufacturing Czech s.r.o.	A.S.A. Liberec a.s.
Toyota Tsusho Logistic s.r.o.	Galvanoplast Fischer Bohemia a.s.
Airs Manufacturing Czech s.r.o.	Trumpf Sychsen GmbH
Liplastec s.r.o.	JTC Transcentrum s.r.o.
Fehrer Bohemia s.r.o. – Závod 02	Rubidea CZ s.r.o.
Oaza – Net spol. s.r.o.	
Auto – Color s.r.o.	
Phoenix – Zeppelin s.r.o.	
Sarnamotiva Bohemia s.r.o.	
A-C Lak s.r.o.	
C.S. Cargo s.r.o.	
Laird Technologies s.r.o.	

Obrázek č. 1: Plánek Průmyslové zóny Liberec - Jih

Zdroj: vlastní

Podle plánu zóny je zřejmé, že v zóně bylo připraveno přibližně 30 jednotlivých pozemků pro investory. Své podniky zde vystavělo 12 společností, dalších 5 firem pozemky pasivně vlastní. Zbývá tedy 13 pozemků. Společnost Investorská inženýrská a.s. uvádí, že v zóně jsou ještě další společnosti (přibližně 5). Není však uvedeno, které pozemky tyto společnosti vlastní. Ani u dalších 8 pozemků se nepodařilo zjistit, kdo je vlastní. Často také nejsou dostupné kontakty na ně, je tedy spíše nepravděpodobné, že do zóny opravdu vstoupí a budou zde vyvíjet svou činnost. Při srovnání celkové rozlohy zóny s rozlohou zastavěné plochy, zbývají přibližně tři čtvrtiny. Společnosti, které své haly vystavěly si nechávají ještě rezervy na případné rozšiřování objektů. U společností, které pozemky vlastní, ale nevyužívají nelze odhadnout, jak s nimi naloží. Například společnost JTC Transcentrum s.r.o. (pozemek D) chtěla v zóně vybudovat logistické centrum. Pozemek vlastní rok a s výstavbou haly váhá, příčiny z důvodu vysoké konkurence nezveřejňuje. Vzhledem k tomu, že se jedná o přepravní a logistickou firmu, stejně jako je v zóně už podnikající C.S. Cargo, je možné, že už o umístění své pobočky v zóně nemá zájem. U pozemku, který pravděpodobně vlastní společnost Rubidea s.r.o. (pozemek E) je cedule s nápisem

„Na prodej“. U tohoto pozemku je pravděpodobné, že změni vlastníka. Společnosti C.S.Cargo a Rubidea jsou majetkově propojeny, lze tedy předpokládat jejich stejný postup. V zájmu města a regionu by bylo zakoupení tohoto pozemku firmou, která zde vystaví svůj podnik. Stejně tak pozemek C byl už jednou prodán (společnost Plastkov jej prodala společnosti Trumpf Sychsen).

Ačkoliv je zóna prezentována jako plně obsazená investory, pouze její menší část splňuje účel, za kterým byla vystavěna. Zbylé pozemky mají vlastníky, kteří se stavbou pobočky váhají, nebo chtějí tyto pozemky prodat. Část zóny je tedy ještě v jakémsi majetkovém vlastnickém pohybu a není jasné, jak bude využita. Tyto nejasnosti mohou být zapříčiněny samotnými vlastníky (nejistá budoucnost, nejasné plány, cíle společnosti). Přestože se o zóně mluví jako o velmi úspěšně vybudované, podle těchto náznaků je možno usuzovat také na to, že její podnikatelské prostředí není tak přitažlivé, jak se na první pohled zdá. Příčinu toho, že na velké části pozemků zóny se nic neděje, lze spatřovat také v tom, že tato zóna byla vybudována soukromou společností. Ta má totiž zájem připravené pozemky co nejrychleji a nejjednodušeji prodat a dál se o ně nemusí starat. Není pro ni směrodatné, jak budou pozemky využity, to je už záležitost nového vlastníka. Když staví zónu město, má prioritních cílů několik. Prodat nebo pronajmout pozemky takovým společnostem, ze kterých budou plynout zisky i v budoucnu. To znamená společnostem, které na plochách své podniky vystaví a budou provozovat. Budou tak vytvářet zisk, který z části přijde do rozpočtu města či obce. Společnosti budou také zaměstnávat pracovníky atd. Město má tedy zájem na veškerých pozitivních vlivech zón, které souvisí s růstem podnikání v regionu. Zde se tedy projevuje určitá negativní stránka budování průmyslové zóny soukromým developerem.

3.5. INVESTIČNÍ POBÍDKY

S příchodem přímých zahraničních investic do naší země souvisí poskytování investičních pobídek. Společnosti, které investují určenou částku peněz a zajistí požadovaný počet nových pracovních míst mají možnost získat od státu různé druhy podpory. V průmyslové zóně Liberec – Jih získaly tyto pobídky pouze 3 společnosti z celkového počtu 12. Byly to společnosti Denso manufacturing Czech s.r.o., Liplastec s.r.o. a Fehrer Bohemia s.r.o. Byly jim uděleny daňové pobídky. Pro region (a také stát) to znamená, že od těchto firem nebude dostávat prvních 10 let (zdaňovacích období) fungování příslušnou část daně z příjmů právnických osob.

4. VYBRANÉ PRŮMYSLOVÉ ZÓNY V ČR - SROVNÁNÍ

V České republice existuje v současné době velké množství průmyslových zón. Liší se od sebe svou velikostí, zaměřením, mírou dokončenosti a obsazeností, způsobem vzniku a dalšími specifiky. Nejvíce je zón vytvořených městy a obcemi s velkým podílem státní účasti. Jejich velikost se pohybuje od několika málo hektarů až po několikasethektarové plochy. Zóny většinou nemají předurčené zaměření (jak je tomu často u našich sousedů v Polsku a na Slovensku). Většina z nich vykazuje veliký rozptyl zaměření výroby jednotlivých společností. První průmyslové zóny začaly v České republice vznikat přibližně v polovině 90. let a vznikají stále nové a nové. Je tomu tak proto, že první dokončené zóny byly velmi rychle obsazeny investory a noví měli o umístění svých poboček a dceřiných společností v ČR zájem. V současné době je však situace poněkud jiná. I přes velké úsilí státní agentury Czechinvest je většina zón nenaplněna investory.

Liberecká zóna patří se svou rozlohou přibližně 125 ha mezi ty největší v České republice. Pro srovnání byly vybrány čtyři zóny, které mají rozlohu podobnou: Industrial park Verne – Klášterec nad Ohří (142 ha), Průmyslová zóna Žebrák (120 ha), Brněnská průmyslová zóna - Černovická Terasa (179 ha) a Městský industriální park – Plzeň Bory (125 ha). Velikost jednotlivých průmyslových zón je směrodatná, protože příprava větších průmyslových zón je spojena také s většími náklady a na větší území lze přirozeně umístit i více větších investičních záměrů. U podobně velikých zón jsou tedy náklady a čas potřebný na jejich přípravu teoreticky srovnatelné.

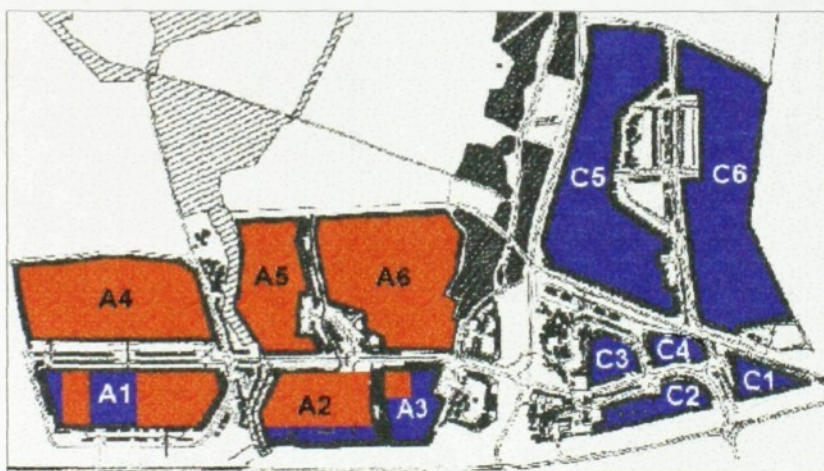
4.1. INDUSTRIAL PARK VERNE – KLÁŠTEREC NAD OHŘÍ

Celková rozloha parku je 142 ha a je rozdělen do několika segmentů, které jsou budovány a obsazovány investory postupně. V současné době na ploše "A" o rozloze 60 ha provozuje výrobní činnost a služby 10 investorů, kteří vytvořili zhruba 600 nových pracovních míst na trhu práce. V brzké době zahájí výstavbu svých podniků další dva investoři. Město Klášterec nad Ohří připravuje další lokality pro investory na plochách "C" (80 ha) a plochu A7 (viz. obrázek č. 2). Probíhá příprava projektu na inženýrské sítě a řeší se majetkoprávní vztahy k pozemkům. Tato průmyslová zóna získala ocenění „Průmyslová zóna roku“ celkem třikrát. Poprvé to bylo v roce 2000, kdy získala 3. místo, pak v roce 2001 zase 3. místo a v roce 2002 2. místo v této prestižní soutěži. V průmyslové zóně se v současné době nachází především výrobní podniky z různých odvětví průmyslové výroby. Zastoupen je strojírenský průmysl, potravinářský, automobilový a

další. V zóně jsou podniky české i zahraniční. V roce 2003 byly vybudovány na náklady města autobusové zastávky, které jsou v provozu od prosince 2003.

Zde si je v porovnání s Libercem možné všimnout rozdílnosti přístupů k výstavbě zóny. Území průmyslové zóny v Klášterci nad Ohří je rozděleno do dvou částí (části „A“ a „C“, viz. obrázek) a ty ještě do několika různých menších částí, které jsou určeny pro jednotlivé investory. Důležité je, že tyto pozemky jsou připravovány postupně, takže náklady jsou rozprostřeny v čase. Příprava pozemků (vybudování komunikací a inženýrských sítí) je finančně velmi náročná. V Klášterci byly hotové pozemky postupně prodávány (obsazené pozemky jsou vyznačeny oranžovou barvou), takže se vracely investice, které do nich byly vloženy. A tyto finance se pak použily na přípravu dalších pozemků. Takto naplánovaný postupný příchod investorů je i vhodnější pro region. Dochází k postupnému zatěžování dopravních komunikací a je tak čas upravit místní podmínky podle potřeby, která se postupně ukazuje. Postupně se také projevují nedostatky zóny a jejího okolí a mohou být odstraňovány ještě před úplným dokončením zóny.

Obrázek č. 2: Plánek Industrial parku Verne

Zdroj: www.park-verne.cz (15.1.2004)

4.2. PRŮMYSLOVÁ ZÓNA ŽEBRÁK

Město Žebrák nabízí k odprodeji pozemky v průmyslové zóně Žebrák. Tato zóna začala vznikat v roce 1994 a její rozloha je 120 ha. Průmyslová zóna Žebrák leží v těsné blízkosti dálnice Plzeň -

Praha, ve vzdálenosti 40 km od hlavního města a je určena závaznou částí územního plánu města Žebrák pro uvedenou zástavbu. Průmyslová zóna má vybudovanou technickou infrastrukturu se zajištěnou dodávkou vody, plynu, kanalizace a elektřiny. Pracovní síly jsou zajištěny v oblasti Hořovicka a Berounska, případně Rokycanska a Příbramska, tyto oblasti jsou od této průmyslové zóny vzdáleny cca 15 - 20 km. Stavební povolení investorského záměru nemá závažných překážek a to s ohledem na již uvedený platný územní plán. Realizovanou technickou infrastrukturu a nabízené pozemky vlastní 100% město Žebrák. V průmyslové zóně sídlí 15 velkých firem, za zmínku stojí např. Kappa Packaging ČR, Mubea, Schwarzmüller, Mecaplast Cz, Valeo a další. Provoz je v současné době zatím ve 13 podnicích a 3 další mají koupený pozemek. V současné době má město Žebrák volné pozemky v průmyslové zóně o celkové rozloze 13,4 ha. Cena za m² se pohybuje od 350 - 500 Kč.

Průmyslová zóna Žebrák disponuje přibližně stejnou rozlohou jako zóna v Liberci. Je ale o 5 let starší, což je v oblasti tak rychle se rozvíjející velmi dlouhá doba. Přesto ještě dnes nabízí město k odkupu jednu desetinu rozlohy. Důležitý je hlavní rozdíl – obec Žebrák je velmi malá, má necelé 2000 obyvatel. To je velká nevýhoda, protože nemůže nabídnout dostatek pracujících a především dostatek kvalifikovaných zájemců o zaměstnání. Na druhou stranu je v této oblasti poměrně vysoká hustota zalidnění (celková hustota zalidnění ČR je vyšší také vzhledem ostatním zemím střední Evropy) a v okolí obce Žebrák je mnoho dalších obcí, kde se potřebný potenciál najde. Problém ale zůstává s kvalifikovanými odborníky. Také to je pravděpodobně jedním z důvodů, proč se v této zóně nenachází žádné vývojové nebo výzkumné centrum. Zatím bylo vytvořeno asi 1700 nových pracovních míst, celkem se v budoucnu počítá přibližně se 2000 zaměstnanými. Také tato zóna se vyznačuje velmi rozmanitým zaměřením jednotlivých společností. To je výhodou pro uchazeče o zaměstnání, protože je zde širší uplatnění a tudíž větší možnost, že daný uchazeč místo opravdu sežene. Takto umístěná zóna má na svůj region velmi pozitivní vliv právě z hlediska nezaměstnanosti. Protože právě v menších městech je problém sehnat zaměstnání. Pro většinu obcí je charakteristické to, že se tam často nachází třeba jeden výrobní podnik, který zaměstnává většinu místních obyvatel. Pokud se ale tento podnik dostane do nesnází, má to veliký vliv na zaměstnanost v regionu. Proto se zdá být městská zóna Žebrák velmi přínosnou, ale to především z důvodu, že se jí podařilo téměř zaplnit investory. Stejně jako u plzeňské zóny lze dostatek investorů přičítat tomu, že zóna začala vznikat už v roce 1994.

4.3. BRNĚNSKÁ PRŮMYSLOVÁ ZÓNA - ČERNOVICKÁ TERASA

Tato průmyslová zóna patří se svou rozlohou 179 ha mezi ty největší v České republice. Byla vystavěna převážně na pozemcích bývalého vojenského letiště Brno – Černovice. Na okraji zóny se nachází dálnice D1 (E50) a železniční trať Brno - Přerov. Zóna sousedí s mezinárodním letištěm Brno-Tuřany, které je záložním letištěm pro Prahu a Vídeň.

Začala vznikat v roce 1999 a jejím tvůrcem je statutární město Brno. Je rozdělena do tří segmentů, z nichž ten největší (80 ha) je určen výhradně pro strategické investory, jejichž investice musí mít hodnotu minimálně 350 mil. Kč. U zbylých dvou segmentů není výše investice nijak omezena. V současné době se na území zóny (v segmentu o velikosti 46 ha) nachází tři společnosti. Zakoupený pozemek má společnost Flextronics, nájemcem výrobní haly na tomto pozemku je od května 2003 společnost Honeywell spol s r.o. Společnost Honeywell umístila do objektu výrobu zabezpečovacích systémů a globální vývojové centrum firmy s cílem vyvíjet výrobky pro automatizaci v budovách a komponenty pro regulaci spalování. Počet zaměstnanců této společnosti tvoří více než tři čtvrtiny pracovníků zaměstnaných v celé této zóně. Další pozemek vlastní společnost Carclo Technical Plastic – Brno, s.r.o., která provozuje továrnu na výrobu plastových komponent a zaměstnává přibližně 100 zaměstnanců. K zajištění rozvoje a správy tohoto částečně rozprodaného pozemku vyhlásilo statutární město Brno obchodní veřejnou soutěž s mezinárodní účastí. Vybraný developer, společnost CTP Project Invest s r.o., která je součástí nadnárodního koncernu Carclo, na základě nájemní smlouvy s městem zajistí na území zóny o rozloze cca 36,2 ha (daná oblast je na obrázku č.3 olemována modrou barvou) na své náklady výstavbu a pronájem či prodej průmyslových objektů pro menší investory z vybraných oblastí zpracovatelského průmyslu, strategických služeb a technologických center. Společnost se zavázala v průběhu čtyř let postavit nájemní haly o celkové ploše 50 000 m² ve kterých bude zaměstnáno 1200 pracovníků. Do konce roku 2004 hodlá postavit dvě nájemní haly o ploše 8 000 m². Celkově to tedy znamená, že je obsazena přibližně čtvrtina rozlohy zóny. V současné době je tam zaměstnáno necelých 600 pracovníků. Město ale počítá s nárůstem nových pracovních míst v jeho průmyslové zóně až na 10000.

Ze společností umístěných v brněnské průmyslové zóně by měla být blíže zmíněna společnost Flextronics International. Ta se specializuje na výrobu komponentů i kompletních produktů v oblasti výpočetní a mobilní techniky pro jiné výrobce. Zaměstnává cca 70 000 lidí a má roční obrát 13 miliard dolarů; ve své branži je světově druhá, vede Solecron. Tato firma má přibližně 80 továren v různých částech světa. Do České republiky vstoupila v roce 2000 s plánem vytvořit zde jednu ze svých větších továren, konkrétně: zaměstnat přibližně 3000 pracovníků, investovat

v ČR okolo 20 mil. USD. Díky těmto plánům společnost od státu získala investiční pobídky na dokončení infrastruktury pozemku na Černovické terase v Brně ve výši 100 mil. Kč, dále dotaci na školení zaměstnanců 1,5 mil. Kč, 100% daňovou úlevu na dobu 10 let a pozemky od města za symbolickou 1 Kč. Po dvou letech činnosti, která odpovídala plánům ale společnost oznámila, že uzavírá svou výrobu v Čechách. O práci tak přišlo okolo 1000 pracovníků, a stát o investiční pobídky, které společnosti poskytl. Firma se dohodla s městem na tom, že mu vyplatí 38 milionů korun za pozemky a zůstala jí i výrobní hala.

Vzhledem k tomu, že brněnská zóna vznikla ve stejném roce jako zóna liberecká, lze poukázat na veliký rozdíl v počtu investorů do obou zón. Obě zóny měly stejné vnější podmínky – především zájem investorů o ČR v daných letech. Liberecká zóna je o 55 ha menší, ale v současnosti je téměř celá zaplněná. Při pohledu na mapku zóny brněnské je vidět, že převážná většina prostoru je zatím prázdná. Tento rozdíl lze připisovat rozdílu ve vlastnictví zóny. Tu libereckou vystavěla soukromá společnost, která samozřejmě má veliký zájem na tom, aby pozemky v zóně byly co nejdříve rozprodány a investice do pozemků a infrastruktury se společnosti co nejdříve vrátily. Navíc Investorská inženýrská a.s. vznikla především za účelem vybudovat takovou zónu, tzn. že se soustředila pouze na tuto činnost. Město má velké množství různých povinností a aktivit, takže soustředění se na jedno téma je takřka nemožné. Proto lze pozitivně hodnotit vyhlášení obchodní veřejné soutěže na část brněnské průmyslové zóny a pronájem pozemku soukromé společnosti, která se zavázala splnit stanovené úkoly.

Dalším srovnávaným faktorem je počet zaměstnanců v obou průmyslových zónách. Společnosti, které vystavěly své podniky v liberecké zóně, zaměstnávají v současnosti přibližně 1300 pracovníků. Odhad do budoucnosti je přibližně 4000, přičemž se předpokládá, že pouze společnost Denso zaměstná téměř 1000 pracovníků. Je zřejmé, že rozdíl v plánovaném počtu zaměstnanců v obou těchto zónách je v poměru k rozloze velmi rozdílný. Důležité je zmínit, že v liberecké zóně jsou sice všechny pozemky rozprodány, ale zastavěné jsou jen zčásti. Většina společností si totiž zakoupila větší pozemky (nebo mají na další pozemky opce) než v současnosti potřebují a zajistily si tak do budoucna možnost další expanze v zóně. Některé společnosti mají pozemek koupený, ale zatím s výstavbou svých hal čekají (např. společnost JTC Transcentrum s.r.o.) nebo mají naplánovaný přesun do zóny až na pozdější dobu (např. společnost UPS – SCS s.r.o. se chce do zóny přesunout v listopadu roku 2004).

Obrázek č.3: Plánek Průmyslové zóny Brno – Černovická terasa

Zdroj: www.brno.cz (4.2.2004)

4.4. MĚSTSKÝ INDUSTRIÁLNÍ PARK – PLZEŇ BORY

Městský industriální park – Plzeň Bory začal vznikat počátkem roku 1996. Přitom od roku 1992 už byl vyhládnutý pozemek právě v městské čtvrti Bory. Na podzim roku 1997 byla budována infrastruktura a v tu dobu už byli v zóně první investoři (společnost Panasonic). Od té doby byla zóna postupně zaplňována, v současné době sídlí na jejím území 40 společností. Lokalita nabízí nejenom pozemky pro investici na zelené louce. Město Plzeň poskytlo téměř 2,5 ha pozemku firmě AIG/LINCOLN CZ pro výstavbu výrobních prostor k pronájmu. Průmyslová zóna v Plzni – Borech nabízí velmi kvalitní dopravní dostupnost. Plzeň leží přímo na dálnici Praha – Mnichov a leží blízko k německým, ale i k rakouským hranicím. V rámci města Plzně je umístění výhodné pro zaměstnance, protože zóna se nachází blízko středu města. Přitom ale nijak nezasahuje do sociálního a kulturního prostředí města. Pro společnosti je výhodné sousedství se Západočeskou univerzitou, akciovou společností Škoda, podnikatelským inkubátorem Business Innovation Center, Úřadem práce - dobrý předpoklad propojení a spolupráce s vědou a výzkumem, možnost výrobní kooperace, podpora při získávání a školení pracovních sil atd. Plzeň byla oceněna Certifikátem Ministerstva hospodářství ČR, dokazujícím připravenost města k jednání s investory. V roce 2001 získal Městský industriální park Plzeň Borská pole ocenění "Průmyslová zóna roku 2000" v kategorii "Zóna s největším ekonomickým přínosem". Stejně ocenění

V současnosti je zóna v Plzni již prakticky zaplněna (je obsazeno přes 100 ha pozemků z celkové rozlohy 125 ha). Na jejím území se nachází společnosti různého zaměření (strojírenství, elektronika, plastikařský, automobilový průmysl). Dodnes bylo vytvořeno přibližně 6000 pracovních míst, přičemž to ještě není konečný stav, město počítá s dalším nárůstem zaměstnanců až na 9 – 10 tisíc pracovníků. Plzeň je město téměř dvojnásobného počtu obyvatel, přesto je podmínkami pro investování podobné Liberci. Například v obou městech je univerzita s důrazem na technické zaměření, přičemž Technická univerzita v Liberci má 6 a Západočeská univerzita v Plzni 7 fakult.

Při srovnání liberecké a plzeňské průmyslové zóny, si lze všimnout významných rozdílů v počtu zaměstnanců a v počtu společností sídlících v každé zóně. Obě zóny jsou vybudovány na stejném velkém území (cca 125 ha), přitom v té liberecké je poloviční počet firem. Společnosti jsou samozřejmě různé veliké, ale i přesto je tento početní rozdíl veliký. Z informací jednotlivých firem z liberecké zóny vyplývá, že většina z nich si zakoupila pozemek větší než v současné době využívá. Jedná se o to, že společnosti chtějí nejdříve zjistit, jak se jim v našem regionu bude dařit a podle svých výsledků v budoucnu rozšíří nebo nerozšíří svou výrobu. Průmyslová zóna v Plzni už funguje delší dobu, takže společnosti už většinou své další haly nebo pobočky postavěly. Jako příklad je vhodné uvést japonského investora Matsushita (česká právnická osoba: Panasonic AVC Networks Czech, s.r.o.), který poprvé stavěl v Plzni v roce 2000 a v roce 2002 zde vybudoval svůj další podnik. Společnosti, které se rozhodly už dále nerozšiřovat v dané lokalitě svou výrobu, mohly své přebytečné pozemky prodat jiným investorům, kteří zde už mohli vybudovat své nové podniky. Na velký rozdíl v počtu společností na stejném velkém území obou zón má významný vliv faktor času. Předpokládaný počet zaměstnanců je v případě plzeňské zóny zase více než dvojnásobný než u zóny liberecké. Liberecká průmyslová zóna je specifická tím, že ji vybudoval soukromý developer. Nebyly zde žádné požadavky a podmínky co se činnosti investujících společností týká. Proto bylo možné, že do liberecké zóny vstoupily výrobní podniky především z jednoho odvětví (automobilový průmysl), a také je zde několik logistických center, velkoskladů a dopravních společností. Tyto nevýrobní subjekty zaměstnávají relativně méně zaměstnanců, než podniky výrobní. Přesto se ale zdá, že rozdíl v počtu zaměstnanců je veliký. V současné době totiž pracuje v liberecké zóně na 1300 pracovníků, kdežto v té plzeňské je jich téměř pětinašobek.

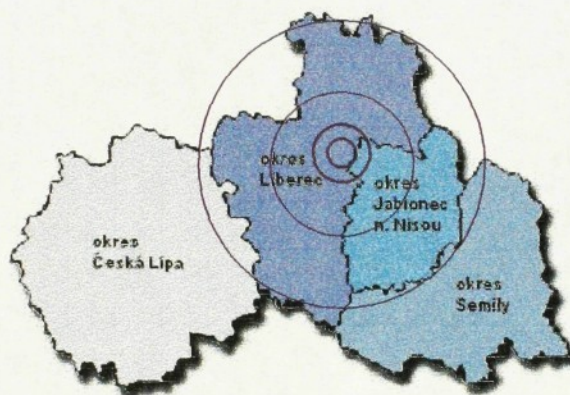
4.5. DÍLČÍ SHRNUŤÍ

Průmyslová zóna Liberec – Jih byla srovnávána se čtyřmi českými zónami o podobné rozloze (Městský industriální park – Plzeň Bory, Brněnská průmyslová zóna - Černovická Terasa, Průmyslová zóna Žebrák, Industrial park Verne – Klášterec nad Ohří). Byly porovnávány především z hlediska obsazenosti, počtu stávajících zaměstnanců, a také počtu zaměstnanců plánovaného do budoucnosti. Co se obsazenosti zón týká, zóny, které jsou s Libercem na srovnatelné úrovni obsazenosti, byly vytvořeny o několik let dříve než zóna liberecká a ty, které vznikly přibližně ve stejné době, nejsou v současnosti zdaleka tak obsazeny. Srovnávané zóny se podle počtu zaměstnanců (zaměstnaných ve společnostech na území zóny) velmi liší. Nejvyšší počet vykazuje zóna v Plzni (cca 6000 pracovníků), nejméně jich je zaměstnáno v Brně a stejně tak také v Klášterci nad Ohří (obě přibližně 600 pracovníků). Rozdíl v počtu zaměstnanců je částečně závislý na délce existence zóny. Zóny v Plzni a Žebráku, které jsou již dlouho hotové, už nepočítají s tak velkým nárůstem počtu zaměstnanců (Plzeň předpokládá nárůst o třetinu, Žebrák o 18%). Naopak v Brně se počítá se sedmnáctinásobným růstem počtu zaměstnanců v budoucím období. Liberec předpokládá asi trojnásobný růst. Klášterec dohotovuje jednotlivé úseky zóny postupně, takže zatím nejsou odhady na budoucí počet zaměstnanců. Při srovnání těchto zón jsou zřejmé velké rozdíly v pojetí výstavby a obsazování. Městský industriální park – Plzeň Bory je příkladem úspěšně vybudované městské průmyslové zóny. Její úspěch lze přičíst tomu, že začala vznikat velmi brzo (1996, plány již v roce 1992), v době, kdy se v ČR o zónách teprve začínalo hovořit. Byla tedy jednou z prvních příležitostí pro zahraniční investory (přicházeli již od roku 1997), kteří v té době ještě neměli tak bohatý výběr lokalit jako je tomu dnes. Průmyslová zóna Žebrák byla budována od roku 1994. V současné chvíli ještě nabízí pozemky na prodej (o velikosti 13,4 ha), ale i přesto je téměř obsazena. Zvláštností této zóny je, že vznikla v tak malé obci (méně než 2000 obyvatel). Tato lokalita tedy nezajišťuje předpoklad dostatku kvalifikované pracovní síly. Přesto je ale zóna úspěšně obsazována (volná je pouze desetina plochy). Tento nedostatek je totiž vyvážen vhodnou polohou obce (50 km od Prahy a zároveň blízko k státním hranicím) a především výbornou dopravní obsluhností (zóna se rozprostírá přímo podél dálnice Praha – Plzeň). Brněnská průmyslová zóna má problémy s obsazením investory. Vznikla v roce 1999 stejně jako zóna v Liberci. V současné chvíli jsou v ní pouze dvě společnosti a další dokonce v minulosti svou výrobu zde ukončila a svou halu pronajala. Město tedy vyhlásilo veřejnou soutěž na zajištění výstavby a pronájmu či prodeje výrobních hal na části pozemku (necelá pětina celkové plochy) průmyslové zóny. Částečně tedy předala vytváření průmyslové zóny do rukou soukromého developera, který se má o naplnění zóny postarat.

5. LIBERECKÝ REGION

Liberecký region je jedním ze čtyř regionů Libereckého kraje. Zahrnuje 7 mikroregionů. Vzhledem ale k tomu, že tato práce hodnotí vliv liberecké průmyslové zóny na její okolí, nebude uvažován tento úředně vymezený region, ale bude rozšířen především o město Jablonec nad Nisou. Důvodem je úzké geografické, kulturní, historické, ale především také podnikatelské propojení obou měst. Mnoho tamních obyvatel dojíždí za prací do Liberce a částečně také naopak.

Obrázek č.4: Liberecký kraj a jeho regiony

Zdroj: <http://www.czso.cz/kraje/li/zdroj/krajvcis/charakt.htm> (6.3.2004)

Vliv Průmyslové zóny - Liberec Jih je nejsilnější přímo na město Liberec, s geografickou vzdáleností tento vliv postupně slábne. Pokud se například vezme hledisko daní, které platí podniky umístěné v zóně, je možné určit přibližný vliv, na město, kraj i stát. Zaplacené daně jsou totiž distribuovány do pokladen těchto správních jednotek v určeném poměru. Do státního rozpočtu jde minimálně polovina z většiny zaplacených daní, městu připadá alespoň čtvrtina některých daní a kraje získávají 2% – 3% z vybraných daní. Je tedy vidět, že vliv průmyslové zóny má dosah na celou zemi, protože se zóny podílí na tvorbě produktu a ovlivňují makroekonomické ukazatele. Tento vliv sice není zanedbatelný, ale je velmi malý. Také vliv na kraje je víceméně pouze přenesený, to je jednoznačné také z části daní, která plyne do krajských rozpočtů. Ale vliv na samotný Liberecký region je velmi významný, bude tedy rozebrán dále.

K velikému ovlivňování regionu Liberec dochází především z toho důvodu, že v průmyslové zóně jsou umístěny nově vytvořené zahraniční společnosti. Z průzkumu bylo zjištěno, že české

společnosti, které v zóně v současné době působí, se tam většinou pouze přesunuly. Znamená to tedy, že většinou nemění počet svých zaměstnanců ani nemění svou činnost (popř. ji pouze rozšiřují). Do zóny se přistěhovaly především z důvodu předpokládaného snížení nákladů, a také za svými odběrateli. Naopak zahraniční podniky, které do zóny přišly, zde vybudovaly své nové pobočky. Znamená to tedy přijímání nových pracovníků, nové investice, nové dodavatelsko odběratelské vztahy atd. Takže vliv průmyslových zón na region je uskutečňován především prostřednictvím zahraničních podniků, domácí společnosti působí na region víceméně přeneseně. Proto se budou následující odstavce věnovat především podnikům zahraničním.

Vlivy průmyslových zón a investic v nich umístěných se mohou projevovat na několika úrovních. Průmyslová zóna může mít:

- Nadnárodní význam – ten je dán pouze přímými zahraničními investicemi v zóně. V důsledku restrukturalizačního procesu jednotlivých zemí střední a východní Evropy dochází k postupnému přibližování se vůči ostatním zemím světa (ale především západním zemím). Průmyslová zóna je relativně malým územím, na kterém jsou v těsné blízkosti podniky z různých zemí světa. Vlivy tohoto národnostního propojování jsou patrné v mnoha oblastech života.
- Vliv na makroekonomické oblasti – zaměstnanost, obchodní a platební bilanci, investování, regionální rozvoj, sociální sféru apod.
- Vliv na mikroekonomiku podle stupně propojení zahraničních podniků s domácím průmyslem, je dán právě především přítomností zahraničních investic v zemi – dochází k zlepšení marketingových strategií, k renovacím technologií, ke zvýšení objemu výroby vysoké kvality, k výrobě sortimentu zajímavého i pro zahraniční trhy, ke zvýšení kvalifikace pracovníků, k zvyšování úrovně mezd, ke zvýšení možnosti exportu apod.

Tyto tři oblasti jsou vzájemně velmi úzce propojeny. V následujících odstavcích se práce zaměřuje na některé konkrétní vlivy a zhodnocuje, jak se promítají do regionálního měřítka.

5.1. DEMOGRAFICKÉ A SOCIÁLNÍ VLIVY

Průmyslové zóny lákají do České republiky především velké zahraniční investory. Ti zde staví své pobočky a nabírají do nich nové pracovníky. Částečně ale mají pracovníky vlastní (nejčastěji management). Dochází zde tedy ke spolupráci zaměstnanců různých národností. K takovému propojování dochází různě intenzivně v závislosti především na mateřské zemi investora.

Konkrétně na příkladech podniků z liberecké průmyslové zóny lze nastínit rozdílnost v mentalitě různých národností. V liberecké zóně si svou pobočku vybudovala japonská společnost Denso. Nabrala mnoho českých pracovníků do výroby, ale management má vlastní. V současné době pracuje v liberecké dceřinné společnosti přibližně 30 japonských pracovníků. Ti se do Liberce nastěhovali na delší dobu i se svými rodinami. Naopak původem americká společnost Laird Technologies má vedení podniku české, včetně všech vrcholových managerů. Japonci totiž jsou známi tím, že neoplývají důvěřivostí, radši si vše udělají sami a po svém. Americká společnost pouze pověřila české pracovníky, aby zde zrealizovali její záměr. Takže v souvislosti se vznikem pobočky japonské společnosti se do Liberce nastěhovalo několik japonských rodin, ale vybudování amerického podniku nemá na strukturu obyvatel Liberce žádný vliv. To jsou pouze dva rozdílné příklady. V liberecké zóně je zahraničních podniků několik, z různých zemí. V souvislosti se vstupem některých podniků do ČR se sem přistěhovali cizí státní příslušníci, mírně se tedy změnila struktura obyvatel města. Tuto změnu ohodnotil kladně také primátor města Liberce Ing. Jiří Kittner. Se zvýšením počtu cizinců, kteří mluví cizími jazyky, lze také do budoucna předpokládat zvýšený zájem o výuku cizích jazyků.

Další vliv mají tyto zahraniční společnosti na české pracovníky, kteří jsou v nich zaměstnáni. Jde například o potřebu učit se cizí jazyky. Většina společností požaduje angličtinu, některé němčinu nebo jiný jazyk. Takže zaměstnanci na vyšších pozicích se tyto jazyky musí učit, nebo je procvičovat. Každopádně je zde zřejmý vliv na vzdělanost, který lze hodnotit jako velmi pozitivní a přínosný. Je nutné si ale uvědomit, že většina pracovníků pracuje ve výrobě, kde tyto požadavky kladeny nejsou.

Dalším aspektem je vstup nových průmyslových odvětví do libereckého regionu. Tradičními odvětvími byl textilní a sklářský průmysl, v dnešní době je ale struktura úplně jiná. Produktivní část obyvatelstva se tedy z velké části musela přeorientovat na jiný druh zaměstnání, než kde pracovala doposud. V zóně je velmi rozvinutý automobilový průmysl, který do té doby v regionu téměř nebyl zastoupen (kromě jabloneckého podniku Liaz). V zóně byly vystavěny všechny podniky nově a byly použity moderní technologie. Pracovníci se tedy učí používat moderní technologie, což je pro ně v porovnání s prací ve starých provozech velmi pozitivní. Lze zde uvést také psychologický aspekt, který může mít vliv na efektivitu práce. Celkově to tedy znamená, že zaměstnanci mají většinou jinou náplň práce než doposud. Je to dáno také tím, že zahraniční společnosti mají často jiné organizační struktury, než jsou obvyklé u nás a jsou tam vytvářeny jiné pracovní pozice.

Noví zaměstnanci přichozích společností jsou prostřednictvím managementu ovlivňováni také zemí, ze které investor pochází. Významnou investorskou zemí je pro Čechy Japonsko. To je země velmi vzdálená, a také mentalita, zvyky, postoje a hodnoty jejích obyvatelů jsou pro nás něčím novým, neznámým. V létě 2004 má být zahájen provoz společnosti Toyota Peugeot Citroen Automobile Czech v Kolině. Ale už od podzimu loňského roku probíhají rozsáhlá školení budoucích pracovníků. Všichni se učí japonské pracovní metody, které spočívají v co nejefektivnější a nejméně namáhavé práci. Součástí školení je také výuka odborně vypracovaného a vyzkoušeného systému cviků, které pomohou rozhýbat tělo před začátkem směny a dosáhnout tak nejlepších výsledků. Jinými slovy – spolu s přímými zahraničními investicemi přichází do naší země velké množství cizinců (konkrétně japonské společnosti mají obvykle vlastní vrcholový management, tzn. že k nám přichází na delší dobu celé japonské rodiny) a vzniká zde velká příležitost naučit se něco nového od cizích státních příslušníků, porovnat přístupy k řešení různých problémů, naučit se nové pracovní metody atd.

Velmi významný je přínos nových firem pro školství a vzdělávání. Vznikají nové možnosti, kam mohou jít studenti na praxi, nabízejí se nová témata na vypracovávání různých prací. Velkým přínosem, především pro Technickou univerzitu, se zdá být nově otevřená společnost Laird Technologies, která kromě výroby umístila do Liberce také vývojové centrum. Sama společnost spolupráci univerzitou vítá, má zájem o absolventy, a také hodlá využívat výzkumné prostředky univerzity. Podle slov rektora univerzity lze také vzhledem k rozvoji průmyslové zóny předpokládat, že zájem o studium bude díky dobrému uplatnění růst.

Důležitým přínosem je vliv budování průmyslových zón na město jako celek, jeho funkci a vzhled. Průmyslové zóny jsou situovány, v závislosti na územním plánu města, do okrajových částí měst, mimo obydlené oblasti. Dříve často tvořily továrny centrum města (např. objekt Textilany stojí v nejstarší části Liberce). Toto umístění bylo praktické vzhledem k snadné dostupnosti pro zaměstnance. V dnešní době rozvinuté dopravy a dopravních komunikací nemá takovéto umístění už opodstatnění. Naopak je kladen důraz na vzhlednost města, na příjemné prostředí, v centrech měst jsou budovány bulváry a pěší zóny. Mnohem více pozornosti je věnováno potřebám občanů a vytváření co nejlepších podmínek pro bydlení. Proto jsou sestavovány podrobné územní plány, které určují možnosti využití jednotlivých ploch celého města (vymezují také plochy, na kterých je možné provozovat průmyslovou činnost). Do Liberce přišlo v minulých dvou letech několik nových podniků a přitom nijak nenarušily vzhled nebo funkci města. A to je nemalým pozitivem. Protože Liberec je město s poměrně rozvinutým cestovním ruchem (zimní sporty, turistika, zábavní komplex Babylon, ale také blízké a levné

nakupování našich sousedů atd.), je celkové prostředí a vzhled města velmi důležitý, lze říci klíčový. A má také vliv na ekonomickou situaci města, protože z cestovního ruchu plyne do městské pokladny nemalé množství financí. Do průmyslové zóny se také přesouvají liberecké podniky, které doposud sídlily ve městě (např. společnost Auto-Color). To je velkou výhodou pro obyvatele, protože výrobní podniky často obtěžují občany svým hlukem, prašností nebo zápachem, který často vytvářejí (např. společnost Ernst Bröer v Krajinské ulici). Objekty, kde doposud firmy sídlily, mohou být využity jiným způsobem. Liberecké nákupní a zábavní centrum Babylon je příkladem, jak lze efektivně a vzhledně využít starou nepoužívanou továrnu. Podobná proměna čeká také areál bývalé Textilany. Z tohoto hlediska je možno říct, že takovéto řešení je vhodnější než obsazování staré, nevhodně situované továrny novým podnikatelem („brownfields“). Průmyslové zóny jsou moderním řešením umístění továren ve městech a přispívají k lepšímu bydlení.

Průmyslové podniky vytvářejí velké množství odpadu. Tím, že průmyslové podniky jsou umístěny v jedné lokalitě města, vzniká možnost lépe se postarat o vznikající průmyslové odpady, které se tam nashromáždí. Společnost A.S.A., která se v Liberci stará o odpady, má v průmyslové zóně zakoupený pozemek a plánuje na něm zřídit sběrný dvůr. To by přineslo pozitivní efekt pro životní prostředí, protože by firmy v zóně mohly lépe separovat svůj odpad a alespoň částečně by se mohlo zabránit vyhazování recyklovatelných materiálů.

Továrny jsou velmi náročné na spotřebu vody, elektrické energie a plynu apod. Stroje umístěné ve výrobních halách potřebují vyšší napětí než domácnosti, je potřebný také vyšší tlak vody, plynu apod. Tím, že jsou společnosti umístěny v jednom místě, dochází k úsporám na ztrátách vznikajících dopravou energie. Náklady na vybudování inženýrských sítí jsou také menší, protože jsou vedeny do jedné lokality a ne do různých částí města.

5.2. EKONOMICKÉ VLIVY

Vliv průmyslových zón na ekonomiku země je velmi významný. Společnosti (české i zahraniční) přímo ovlivňují většinu makroekonomických ukazatelů. Tyto vlivy budou posuzovány v regionálním měřítku, na celostátní hodnoty mají vliv přenesený.

5.2.1. Zaměstnanost

V prvé řadě bude zkoumána na oblast zaměstnávání. V průmyslových zónách jsou soustředěny jak podniky české tak podniky v zahraničním vlastnictví. V českých podnicích dochází od devadesátých let ke snižování počtu zaměstnanců. Naopak zahraniční podniky, které přicházejí do České republiky, vytvářejí úplně nová pracovní místa a k propouštění téměř nedochází.

Trendy v ČR

Zatímco v roce 1997 bylo v podnicích kontrolovaných ze zahraničí zaměstnáno zhruba 8 % z průměrného počtu osob evidovaných v sektoru nefinančních podniků, v současné době tento podíl vzrostl přibližně na 30%, znamená to tedy nárůst zaměstnaných v zahraničních podnicích o 22%. K nejvyššímu nárůstu průměrného počtu zaměstnanců v podnicích pod zahraniční kontrolou došlo v odvětvích s nízkými počty zaměstnanců (zpracování druhotných surovin, ve zpracování tabáku, ve výrobě a rozvodu elektřiny, plynu, páry a teplé vody a v dobývání a úpravách ostatních nerostů). Absolutně nejvíce osob (tj. 61 tis.) bylo v podnicích pod zahraniční kontrolou v roce 2002 zaměstnáno ve výrobě dvoustopých motorových vozidel a v maloobchodě a opravách spotřebního zboží (59 tis.). Na třetím místě figurovala výroba elektrických strojů a přístrojů se 43 tis. zaměstnanců.

Pronikání zahraničních investorů do české ekonomiky vedlo k absolutnímu úbytku zaměstnanosti prakticky ve všech odvětvích skupiny domácích podniků. Jedinou výjimku tvořila odvětví letecké dopravy, vedlejší a pomocné činnosti v dopravě a činnosti cestovních kanceláří a odvětví zpracování dat a souvisejících činností, kde se počty zaměstnaných zvýšily o 9 %. Celkově se zaměstnanost v této skupině podniků nefinančního sektoru snížila o 32 %.

Jediným odvětvím, kde jak u domácích podniků tak i ve druhé sledované skupině došlo k významnému nárůstu zaměstnanosti byla vedlejší a pomocná činnost v dopravě a činnosti cestovních kanceláří. Nicméně i v tomto případě byl přírůstek zaměstnanosti ve skupině podniků pod zahraniční kontrolou nesrovnatelně vyšší (346 % oproti 9 %).

Skutečnost, že ve skupině domácích podniků poklesla zaměstnanost v absolutním vyjádření o 694 tis. osob a v podnicích pod zahraniční kontrolou vzrostla pouze o 355 tis. osob dokládá, že ani silný příliv PZI nevytvořil takový počet pracovních míst, který by dokázal absorbovat úbytek zaměstnanosti v podnicích domácích. Jestliže k 31.12.1997 dosahoval počet neumístěných uchazečů o zaměstnání 270 tis. – míra nezaměstnanosti činila 5,23 – ke konci roku 2003 se jejich počet vyšplhal na více než 500 tis. a míra nezaměstnanosti dosáhla 10,3%. Na druhé straně lze předpokládat, že vstup zahraničních investorů zabránil ještě vyššímu nárůstu nezaměstnanosti.

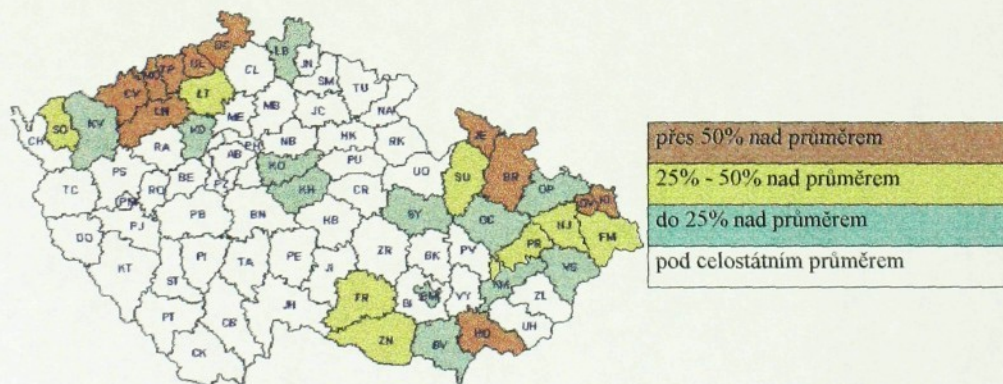
Liberecký region

V Libereckém regionu došlo v minulých letech (a především koncem roku 2002) k výraznému propouštění. Rozsah pracovních příležitostí v okrese Liberec po roce 1997 výrazně poklesl, přestože se obyvatelstvo okresu vyznačuje nadprůměrnou vzdělaností zejména v technických oborech. Tato situace souvisí s útlumem uranového průmyslu, rozdělením a zeštíhlením velkých textilních a stavebních podniků i se zánikem několika větších podniků.

Například podnik Textilana upadl do konkurzu po dlouhých problémech. Ten zaměstnával v dobách svého největšího rozkvětu přes 6000 zaměstnanců, v době úpadku přišlo o zaměstnání přes 1000 zaměstnanců najednou. Většina z ostatních velkých libereckých podniků prošla hlubokou restrukturalizací (došlo k omezování výroby, změně vlastnických práv atd.) a tyto procesy měly také veliký vliv na strukturu zaměstnanosti v Liberci a okolí.

V České republice se míra nezaměstnanosti pohybuje okolo 10% (v dubnu 2004 byla ve výši 10,65%). V Liberci je to přibližně o 1% méně. Ale pokud je posuzován celý Liberecký region, je zde míra nezaměstnanosti vyšší než je průměr v ČR. Způsobeno je to především městem Frýdlant a okolními obcemi, tedy mikroregionem Frýdlant, který má s nezaměstnaností dlouhodobé problémy. Následující mapka znázorňuje, které regiony České republiky se řadí mezi regiony s vyšší než průměrnou nezaměstnaností.

Obrázek č. 5: Míra nezaměstnanosti v regionech České republiky

Zdroj: [www.czechinvest.cz/ci/ci_cz.nsf/\(InvestmentIncentivesWD\)/Introduction?OpenDocument](http://www.czechinvest.cz/ci/ci_cz.nsf/(InvestmentIncentivesWD)/Introduction?OpenDocument) (25.3.2004)

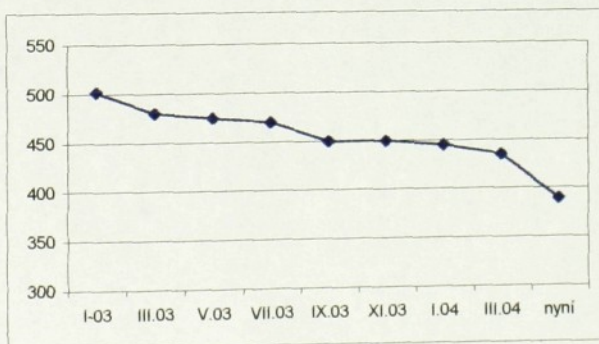
Je vidět, že z celého Libereckého kraje vykazuje pouze Liberecký region vyšší než průměrnou nezaměstnanost.

V době výstavby Průmyslové zóny Liberec – Jih se nejčastěji hovořilo o vytvoření až 4000 pracovních míst. Tento počet je stále ještě otázkou budoucnosti. Většina podniků sice už vybudovala své podniky a začala v nich provozovat svou podnikatelskou činnost, většinou ale ještě nevyužívají celou výrobní kapacitu. Například společnost Laird Technologies začala vyrábět v dubnu 2004. Podle slov jejího zástupce zaměstnává v současné době přibližně 100 pracovníků. Do budoucna počítá s vytvořením dalších 20 pracovních míst. Většina ostatních zahraničních společností chce také v budoucnosti navýšit počet svých pracovníků. Společnost Denso ze současných necelých 640 o jednu třetinu, společnost Airs Manufacturing Czech ze 123 stávajících pracovníků na 300. Přijímání nových zaměstnanců je naplánováno u většiny firem postupně s postupným nabíháním výroby. Například společnost Airs Manufacturing Czech by koncem roku 2004 chtěla zaměstnávat 250 pracovníků, tzn. dvojnásobek současného počtu, společnost Fehrer Bohemia chce ze současných 225 zaměstnanců dojít až k počtu 350 s tím, že koncem roku 2004 by měla mít 280 zaměstnanců. Pokud jsou údaje získané od jednotlivých společností sumarizovány, vyjde, že v průmyslové zóně pracuje v současné době 1300 pracovníků. To znamená asi třetina původně plánovaného počtu. Přitom ale společnosti, které ještě budou rozšiřovat řady svých zaměstnanců uvažují celkem o přibližně 1000 nových zaměstnanců. Součtem je zjištěno, že za současného stavu společností může do budoucna pracovat v zóně přibližně 2300 zaměstnanců. To je číslo, které zdaleka nedosahuje původního plánu 4000 zaměstnaných. Příčinu lze hledat u společností, které si koupily velký pozemek a zastavěly jen určitou část. Tyto společnosti vyčkávají a zatím nejsou rozhodnuty, zda budou zvyšovat své výrobní kapacity a stavět nové výrobní prostory nebo už v zóně investovat nebudou. Typickým příkladem je již zmiňovaná společnost Fehrer Bohemia. Ta vytvořila svou první pobočku v České Lípě (Průmyslová zóna Dubice), kde ale nebyl dostatek prostoru pro další rozšiřování, proto se společnost rozhodla vystavět další závod v Liberci. Zde má na pozemky přilehlé ke své výrobní hale opce a zajistila si tak do budoucna možnost vystavět, po naplnění stávající haly, haly nové a rozšířit svou výrobu podle potřeb. Je pravděpodobné, že se tyto společnosti budou rozhodovat mezi dvěma variantami – buď na svých prozatím nevyužitých pozemcích vybudují nové výrobní celky, nebo tyto pozemky prodají. V tom druhém případě lze očekávat, že pozemky koupí nějaká další společnost a ta si zde svůj podnik postaví. Existují také společnosti, které pozemek vlastní, ale s výstavbou vyčkávají (např. JTC Transcentrum a.s.). Po shrnutí předchozí informací je vidět, že Průmyslová zóna Liberec – Jih je sice považována za dokončenou, ale ještě dlouhou dobu nebude využívána celá její kapacita zaměstnanecká ani výrobní. Většina společností uvádí právě horizont dvou let, kdy se rozhodnou jak budou pokračovat dále. Co se zaměstnanosti týká, lze koncem roku 2004 v zóně předpokládat přibližně 1600 zaměstnaných, v roce 2005 něco kolem 2300 zaměstnanců.

Zóna je obsazena především výrobci součástek pro automobilový průmysl. Je to poněkud jednostranné zaměření a hrozí zde kolísání v počtu zaměstnanců v souvislosti s kolísáním poptávky po automobilech. V těchto společnostech je také většina pracovních míst na úrovni výrobní – nejvíce bylo zaměstnáno dělníků a mistrů, na vyšších pozicích bylo vytvořeno poměrně málo míst. Proto je pro region tak důležitá investice společnosti Laird Technologies, která se nespécializuje na automobilový průmysl, a také má zájem o absolventy Technické univerzity (do svého vývojového centra).

Pokud se rozdělí pracovní místa na nově vytvořená a přesunutá (do zóny se přesunuly některé liberecké podniky např. Auto-Color s.r.o.), lze říci, že do dneška bylo v zóně vytvořeno málo přes 1250 pracovních míst. Liberecký region má necelých 160 000 obyvatel, z toho je přibližně 100 000 v produktivním věku, přičemž přibližně 6500 si aktivně hledá zaměstnání. Nezaměstnanost v regionu v roce 2003 byla 9,9%. Obecná míra nezaměstnanosti je počítána jako podíl počtu nezaměstnaných (aktivně si práci hledajících) na celkové pracovní síle (v procentech). Pokud tedy 1250 pracovníků našlo do dnešního dne v zóně zaměstnání, měl by se tento fakt výrazně projevit na míře nezaměstnanosti. Pokud bychom neuvažovali ostatní vlivy, tak by každých 1000 nově zaměstnaných pracovníků mělo snížit míru zaměstnanosti v našem regionu přibližně o 1%. Podle vývoje míry nezaměstnanosti znázorněného v grafu č.2 je vidět, že nezaměstnanost v regionu stále stoupá stejně jako nezaměstnanost v celé ČR. Nové podniky sice nabírají relativně velké množství pracovníků, ale mnohé podniky také propouštějí. Nesmí se zapomenout také na státní organizace, následující graf ukazuje například snižování počtu pracovníků Magistrátu města Liberec. Je vidět, že během roku a čtvrt klesl počet pracovníků Magistrátu o 112 zaměstnanců (z původních 502 k 1.1.2003 na současných 390), tedy přibližně o 22%.

Graf č.4: Snižování počtu pracovníků Magistrátu města Liberec

Zdroj: Zpráva o činnosti Magistrátu města Liberec za rok 2003

Takže počet nově vytvořených míst v průmyslové zóně je vzhledem k růstu míry nezaměstnanosti převyšován počtem neumístěných uchazečů o práci. Důležitý je fakt, že s příchodem nových firem roste konkurence na místním trhu práce. Tento nárůst může přinutit lokální firmy pracovat efektivněji a propouštět své pracovníky. Další skutečností je to, že zahraniční společnosti usilují o získání nejvýkonnějších zaměstnanců dostupných na lokálním trhu práce, což může vést k "head huntingu" vůči domácím firmám a jejich pracovní síle. Ale vliv nově přichozích společností je znatelný také na obsazení nižších pracovních úrovní (výroba). Mzdové ohodnocení, které nabízejí zahraniční společnosti, je všeobecně vyšší než mzdy u českých zaměstnavatelů. Navíc se jedná o úplně nově vytvořené podniky, které nabízí příjemné a nové pracovní prostředí, což není pro pracující zanedbatelné.

Celá výstavba Průmyslové zóny Liberec – Jih – její vytváření i obsazování - byla sledována regionálními médii. Veřejnost tedy byla zpravována o tom, které podniky k nám přicházejí, na jaký druh podnikání se zaměřují apod. Lidé, kteří byli nezaměstnaní, a také ti, kteří zaměstnaní byli, ale nebyli v zaměstnání úplně spokojeni, věděli o tom, kdy přibližně budou podniky otevřeny a jaké pracovní pozice budou nabízet. Některé společnosti (Denso) také postupovaly formou aktivního komunikování volných pracovních míst (reklama v rádiu). Je nutné si uvědomit, že pracovníci byli do podniků nabíráni hromadně tak, jak byly podniky postupně otevírány. Došlo k jakémusi až nepřirozenému stavu na trhu práce, za normálních podmínek jsou místa vytvářena nebo uvolňována postupně a postupně jsou také obsazována. Lze tedy říci, že pro občany, kteří hledali práci, byla vytvořena jakási jednodušší situace, kdy bylo v určité chvíli poptáváno větší množství pracovníků najednou a byla tak větší šance, že budou na vybrané místo přijati.

Je tedy vidět, že průmyslové zóny, a především tedy zahraniční společnosti umístěné v nich, působí na několik různých aspektů v oblasti zaměstnávání. Nejprůmějším vlivem je vytváření pracovních míst a zaměstnávání nových pracovníků. Tito nově zaměstnaní lidé přicházejí částečně z řad nezaměstnaných, částečně ale přicházejí z jiných podniků, kde doposud pracovali. Důvodem ke změně zaměstnavatele bývá především lepší finanční ohodnocení, které zahraniční podniky nabízejí. Zde už je vidět další vliv na oblast zaměstnávání. Ze zavedených podniků v regionu odcházejí někteří pracovníci a na jejich místa musí být přijati noví lidé. Lze tedy říci, že v souvislosti s otevřením nových podniků dochází k pohybům na trhu práce – k pohybům nezaměstnaných i zaměstnaných osob. Takže otvírání nových podniků v regionu ovlivňuje v otázce zaměstnanců i podniky stávající.

Nesmí se však zapomenout, že nové zahraniční podniky, které u nás byly otevřeny, s sebou nenesou jistotu, že budou fungovat pořád, a také budou pořád nabírat nové zaměstnance, investovat a rozvíjet se. Některé společnosti už ve střední nebo východní Evropě investovaly (např. Fehrer – pobočka v České Lípě), některé ale přišly do této oblasti poprvé. U těchto zahraničních firem bylo umístění jejich dceřinných společností a poboček do střední Evropy do určité míry krokem nejistým. Může se tedy stát, že takto umístěná společnost nebude přinášet předpokládaný zisk, nebude mít dostatek odběratelů apod. Nebo ve vybrané zemi může dojít k nějakým nenadálým změnám, které ovlivní výrobu (např. vzrostou náklady). Příkladem může být společnost Flextronics, která investovala v Brněnské průmyslové zóně – Černovické terase a po dvou letech výrobu v ČR ukončila a přesunula do Maďarska. Důvodem byly příliš vysoké náklady (především mzdové).

V zónách jsou umístěny především zahraniční výrobní podniky. Jsou to většinou dceřinné společnosti velkých nadnárodních firem. Do České republiky jsou přesouvány pouze výrobní části podniků, většina managementu a řízení zůstává v mateřské zemi společnosti. Znamená to, že převážná většina pracovních míst, která jsou vytvářena se nachází na nejnižší úrovni – ve výrobě. Společnosti jsou řízeny převážně ze zahraničí, v naší zemi je rozhodováno o malé části otázek chodu podniků. Proto ani není potřeba mnoho zaměstnanců na vedoucích pozicích, pouze určitá část administrativních pracovníků, kteří zajistí chod pobočky. Dochází tak k nerovnováze poptávky na trhu práce (ta je zvýšená po dělnících, ale po středním a vyšším managementu vzrostla jen málo). Takže nové zahraniční podniky sice mají pozitivní vliv na míru nezaměstnanosti, ale pouze v omezeném rozsahu.

Celkově lze ale hodnotit vliv zahraničních firem umístěných v zóně především pozitivně. Nejen, že vytvářejí úplně nová pracovní místa, ale také zvyšují konkurenci na regionálním trhu práce. Dochází k tlaku na růst mezd i v rámci podniků českých, dochází k postupnému růstu efektivity práce, pracovníci jsou nově kvalifikováni, získávají nové zkušenosti a vědomosti.

5.2.2. Vývoj mzdové úrovně

Pokud je porovnávána úroveň mezd v domácích podnicích a v podnicích pod zahraniční kontrolou, lze konstatovat, že zahraniční podniky vždy vykazují úroveň vyšší. Rozdíl mezi průměrnou měsíční mzdou na zaměstnance ve skupině domácích podniků a průměrem za podniky pod zahraniční kontrolou se plynule zvyšuje. Tento rozdíl ve mzdových úrovních je také různě veliký v závislosti na oboru činnosti podniku. Zatímco v roce 1997 byla průměrná měsíční mzda

zaměstnance v domácích podnicích „pouze“ o 2830 Kč nižší, o šest let později to bylo již o více než 4000 Kč.

V podnicích kontrolovaných ze zahraničí rostla nejrychleji průměrná měsíční mzda na zaměstnance ve výrobě kancelářských strojů a počítačů, v telekomunikacích, ve výrobě papíru, vlákniny a lepenky, v pohostinství a ubytování, apod. Absolutně nejvyšší průměrná měsíční mzda na zaměstnance (tj. 57 tis. Kč) v roce 2002 byla v podnicích pod zahraniční kontrolou zjištěna v odvětví zpracování dat a souvisejících činností. Na špičce (od 40 tis. Kč do 31 tis. Kč) dále figurovaly letecká doprava, zpracování tabáku, telekomunikace, činnosti v oblasti nemovitostí a prodej, údržba a opravy motorových vozidel a prodej pohonných hmot. Nejnížší průměrná měsíční mzda (tj. 9,7 tis. Kč) byla zaznamenána v oděvním průmyslu, zpracování a barvení kožešin; k odvětvím s nejnižší mzdovou úrovní dále patřily kožedělný průmysl, textilní průmysl a maloobchod, opravy spotřebního zboží kromě motorových vozidel.

V souboru domácích podniků byl nejrychlejší mzdový růst zaznamenán v letecké dopravě, ve vedlejší a pomocné činnosti v dopravě a v činnosti cestovních kanceláří, ve zpracování dat a souvisejících činnostech, ve službách převážně pro podniky a pozemní dopravě. V rámci domácích podniků vykazalo v roce 2002 nejvyšší průměrnou měsíční mzdu na zaměstnance odvětví letecké dopravy (tj. 29 tis. Kč). Absolutní hodnota průměrné měsíční mzdy nad 25 tis. Kč byla zaznamenána rovněž ve zpracování dat a souvisejících činnostech. Shodně s podniky pod zahraniční kontrolou (i když na ještě nižší úrovni) se na konci pomyslného žebříčku odvětví seřazených podle absolutní výše mzdy nacházel oděvní průmysl, zpracování a barvení kožešin (8,8 tis. Kč) a dále pak kožedělný (9,3 tis. Kč) a textilní průmysl (10,8 tis. Kč).

V porovnání s podniky pod zahraniční kontrolou vykazoval soubor domácích podniků značnou meziodvětvovou mzdovou nivelizaci. Zatímco rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší průměrnou mzdou u zahraničních podniků činil 47 tis. Kč, u domácích podniků to bylo pouze 20 tis. Kč.

Rozdíly ve mzdových úrovních mezi podniky domácími a zahraničními jsou veliké. Přitom ale vstup zahraničních podniků do České republiky způsobil nárůst mezd u domácích podniků, což je dopad růstu konkurence na českém trhu práce. Zahraniční firmy totiž nabízí svým zaměstnancům vyšší mzdy a přetahují tak zaměstnance firmám domácím. Ty jsou ve snaze udržet své pracovníky nuceny mzdy zvyšovat. Tento růst je hodnocen ze strany nabídky práce jako pozitivní, na druhou stranu zvýšení mezd zvyšuje náklady a společnosti tak přicházejí o část zisku. Růst mezd nedoprovázený růstem míry inflace ale zvyšuje koupěschopnost obyvatelstva a tedy

poptávku po výrobcích společností českých i zahraničních. Takže i pro firmy domácí lze ve vlivu firem zahraničních na mzdovou úroveň nalézt určité pozitivum.

5.2.3. Vliv na mikroekonomické prostředí regionu

V průmyslových zónách se nacházejí společnosti české i zahraniční. Většina zahraničních investorů byla nalákána proinvestičním prostředím České republiky a většina domácích firem byla nalákána přítomností zahraničních firem v zónách. Také v tomto případě jsou hlavním motorem změn v mikroekonomickém prostředí společnosti ovládané ze zahraničí. Ty totiž vytvářejí jiné podmínky na trhu než jaké tu byly před jejich příchodem. České společnosti se do veliké míry přizpůsobují. Následuje část článku, který napsal pan Ing. Petr Král, a který se týká vlivu přímých zahraničních investic na českou ekonomiku¹:

„Co se týká dlouhodobého vlivu PZI na charakteristiky nabídkové strany ekonomiky souhrnně vystupující pod celkovou produktivitou výrobních faktorů v typické produkční funkci, slouží PZI všeobecně jako tzv. "potrubí pro náказu". Toto "potrubí" transferuje pokročilé technologie a manažerské praktiky z vyspělých zemí do zemí rozvojových nebo tranzitivních. Existuje několik hlavních kanálů, tzv. "spilloverů", jejichž prostřednictvím dochází k šíření znalostí a dovedností (od nich je třeba odlišit tzv. "batting average effect", kdy rostoucí podíl v průměru produktivnějších zahraničních firem na ekonomické aktivitě zvyšuje celkovou průměrnou produktivitu v ekonomice přijímající PZI):

1. Demonstrační a imitační efekt - místní firma pozoruje a napodobuje způsob, jakým operují zahraniční firmy a tím se stává produktivnější a efektivnější.
2. PZI a podniky pod zahraniční kontrolou mohou sloužit jako potenciální zdroj rozšiřování nových technologií, organizačních a manažerských metod, znalostí a dovedností do celé ekonomiky v případě, kdy nadnárodní společnost vyškolí místní zaměstnance a experty. Ti mohou poté najít pracovní uplatnění v místních firmách nebo začít sami podnikat.
3. Důsledkem příchodu nadnárodních společností na místní trh bývá nárůst konkurence. To může přinutit místní firmy, aby využívaly efektivněji své vlastní zdroje a přijímaly nové technologie bez významných zpoždění a udržely si tak své tržní podíly nebo alespoň na trhu přežily.
4. Mimořádně důležitým kanálem jsou vazby mezi nadnárodní společnostmi a jejich místními dodavateli a odběrateli. Tyto tzv. "backward and forward linkages effects" PZI mají pravděpodobně nejpriznivější dopad na místní ekonomiku a její strukturu a tím na její dlouhodobý sociální blahobyt a ekonomický výkon. Při zpětné vazbě nadnárodní společnost asistuje místním dodavatelům při instalaci nových produkčních technologických zařízení a na druhé straně po nich požaduje spolehlivé a včasné dodávky kvalitních produktů. Nadnárodní

¹Král, P., Bankovníctví. 19.2.2004, str. 18

firmy rovněž poskytují místním dodavatelům technickou asistenci nebo informace pro zlepšení jejich produktů a provádění inovačních procesů, poskytují trénink a poradenství v oblasti managementu a organizace a asistují místním firmám při získávání nových zákazníků (tvůrci hospodářských politik se většinou snaží zajistit tyto efekty prostřednictvím tzv. "local content requirements", kdy nadnárodní společnosti jsou povinny nebo motivovány k odebírání určitého podílu výrobních vstupů od místních dodavatelů). V případě tzv. dopředných vazeb hledají domácí firmy zdroje pro nákup svých vstupů u podniků pod zahraniční kontrolou, jejichž produkty mají vyšší kvalitu než ty, které nabízejí místní firmy.“

V tomto článku jsou shrnuty možné způsoby, kterými je vliv zahraničních společností na mikroprostředí země uskutečňován. Při zaměření se na průmyslové zóny, je zřejmé, že vliv zahraničních společností bude blízkosti ke společnostem českým ještě umocněn. V liberecké průmyslové zóně se z celkového počtu 12 společností (které se v zóně aktivně rozvíjejí) nachází třetina společností, které jsou české. Všechny tyto společnosti vstoupily do zóny právě proto, aby byly zahraničním společnostem nablízku. Samozřejmě, že důvodem nebylo napodobování chování cizích firem. České společnosti přišly především za svými odběrateli. Jen velmi malá část českých společností, které jsou v zóně, je výrobních. Většinou jsou to poskytovatelé služeb, přepravní a logistické společnosti. České firmy tak pohotově využily příchodu potenciálních odběratelů a díky svému přesunu do zóny jim tak lépe a jednodušeji mohly nabídnout své služby. Například společnost C.S. Cargo hodnotila příchod do zóny jako velmi pozitivní krok. Vzhledem k umístění má teď možnost nabídnout svým zákazníkům mnohem lepší, komplexnější služby v oblasti dopravy a logistiky. Tím také získává větší prestiž u mnoha firem, kterým poskytuje služby, v libereckého regionu lze uvést například firmy Benteler, Peguform a Fehrer Bohemia. Společnost Oaza-Net koupila v zóně pozemek, aby zde mohla zajistit technické zázemí poskytovaných služeb (mikrovlnné antény). Se vstupem do zóny začala poskytovat nové druhy služeb. Společnost Auto – Color se přesunula do zóny aby vyřešila své prostorové problémy (kanceláře byly v jiné budově než prodejna se skladem). Toto vylepšení pracovního prostředí má ale podle slov jednatele této společnosti velmi velký význam i na prestiž firmy u dodavatelů a zákazníků. Žádná z českých společností nepočítá s nějakým velkým nárůstem svých zaměstnanců. Pouze společnost C.S. Cargo předpokládá nárůst pracovníků v souvislosti s nárůstem objemu přepravovaného a skladovaného zboží.

Vliv zahraničních firem se do českého mikroekonomického prostředí promítá ve formě růstu konkurence na českém trhu. Přicházejí noví dodavatelé a zároveň odběratelé, pro české firmy to znamená především nárůst poptávky. S nárůstem poptávky souvisí také růst objemu výroby,

obratu, zisku, zaměstnanců atd. Na druhou stranu jsou ale zahraniční výrobní podniky konkurenty podnikům českým. Vzhledem k jejich kapitálové a technické (technologické) vybavenosti existuje předpoklad, že jejich výroba bude levnější a kvalitnější. Mohou tak českým výrobcům přebrat zákazníky a přivést je až k úpadku. Je tedy vidět, že vlivy zahraničních společností na mikroekonomické prostředí jsou pozitivní i negativní. Na jednu stranu dochází k ožívování ekonomického prostředí, na stranu druhou k vytlačování domácích firem z trhu. Záleží na konkrétní průmyslové oblasti, který z faktorů se projeví silněji a bude převažovat.

Zvláštní vliv má Průmyslová zóna Liberec – Jih přímo na město Liberec. Po útlumu průmyslové výroby v devadesátých letech minulého století dochází díky novým podnikům, které do tohoto města přišly, k znovuoživení průmyslu. Liberec se tak zase vrací mezi významná města ČR nejen co se velikosti a počtu obyvatel týká, ale i po stránce hospodářské, která je z pohledu ekonomů důležitější. Do budoucna lze uvažovat o růstu populace, poklesu zadluženosti města, a dalších pozitivních jevech.

5.3. DALŠÍ VLIVY

Průmyslové zóny jsou vlastně takovým nashromážděním různých podnikatelských aktivit na jednom poměrně malém území. Toto specifické umístění s sebou přináší výhody (především pro podnikatele), ale také určité nevýhody.

5.3.1. Doprava

Velmi výrazným negativem je doprava. Vystavěním několika podniků v jednom místě dojde k výraznému zatížení komunikací, které k zóně vedou. V souvislosti s provozem podniků vzrůstá doprava nákladní i osobní. Do výroben je dovážěn materiál a součástky a odtamtud jsou odvázeny hotové výrobky. V liberecké průmyslové zóně byla umístěna i logistická centra některých společností, a také přímo pobočky dopravních společností. Velikou výhodou je umístění velmi blízko rychlostní komunikaci ve směru na Prahu i na Ústí nad Labem. Zóna ale nemá své vlastní napojení tuto komunikaci, doprava je vedena přes kruhový objezd a ulici České Mládeže (ta byla v roce 2002 přesunuta a rozšířena). Napojení na dálnici je v současné době (a už delší čas) opravováno. Je nutno podotknout, že nájezd na komunikaci a sjezd z ní není úplně bezproblémový, především pro nákladní automobily. Přesto je ale dopravní obslužnost zóny dobrá, protože úsek od ní k rychlostní komunikaci je velmi krátký.

Ze strany firem v zóně je však problém spatřován v nedostatečné městské dopravě. Do zóny sice byla prodloužena autobusová linka č.22 vedoucí z centra, ale ta nezajíždí do jednotlivých ulic zóny (Ampérova ulice, Newtonova ulice), a také jezdí pouze dvakrát za hodinu.

Otázka dopravy se velmi týká města a městského rozpočtu. Zatížením komunikací nákladní dopravou dochází k jejich rychlejšímu opotřebení a k zvýšené potřebě jejich údržby a opravování. Město muselo také vybudovat nové autobusové zastávky a vzhledem k tomu, že přispívá na městskou hromadnou dopravu přibližně 43% (údaj za rok 2003, v roce 2002 byl příspěvek na provoz městské hromadné dopravy 35%), vzrostly také tyto náklady. Výhodou pro město je dovoz pracovníků ze vzdálenějších měst firmou Denso. Ta poskytuje svým zaměstnancům dopravu z Frýdlantu, Jablonce nad Nisou a Hrádku nad Nisou.

5.4. DÍLČÍ SHRNUTÍ

Naplněním Průmyslové zóny Liberec – Jih došlo v Libereckém regionu k významnému posílení průmyslové výroby. Pokud by se podařilo vybudovat a naplnit také plánovanou průmyslovou zónu v Liberci – Růžodole, změnilo by se podnikatelské prostředí v Liberci opravdu výrazně. S příchodem nových firem do regionu lze očekávat také posílení firem stávajících. To vede k růstu významu tohoto regionu. Zmenšují se dopady transformace země, protože tuto proměnu mnohé podniky nevydržely a zanikly. Právě v Libereckém regionu a především v Liberci jich bylo několik. Dopady se projeví na míře nezaměstnanosti, na poklesu významnosti regionu, na růstu městského dluhu apod. Proto by se otevření tolika nových podniků v poměrně krátké době mělo v krátké budoucnosti projevit na ekonomické situaci města.

6. POROVNÁNÍ VZNIKU A ROZVOJE PRŮMYSLOVÝCH ZÓN V ČR, MAĎARSKU, NA SLOVENSKU A V POLSKU

6.1. ÚVOD

Na počátku 90. let začaly v zemích bývalého socialistického bloku vznikat aktivity s cílem přilákat zahraniční investory do země. Tomu však bránily objektivní překážky: absence soukromého vlastnictví, špatná a zastaralá struktura ekonomiky, centralistické řízení státu. Po uskutečnění velké privatizace, po částečné restrukturalizaci a stabilizaci ekonomiky těchto zemí a po schválení nevyhnutelných legislativních úprav, zahraniční investoři začali postupně budovat svoje podniky na území těchto zemí. Jak je však zřejmé, na přilákání investorů nestačilo, že v zemi byla fungující demokracie a právní stát. Legislativa musela být proinvestičně založená. Proinvestičně vytvořená legislativa umožňující lehký a rychlý vstup investorů deklaruje připravenost a odhodlanost dané země přijmout investory a napomáhá tomu, aby se investoři mohli stát klíčovými subjekty v procesu vytváření průmyslových zón.

Znamená to, že musí podporovat vstup přímých zahraničních investic do země. Pokud platná legislativa v dané zemi vytváří pozitivní stimuly, zvýhodnění vyplývající z komplexněji připravené legislativy se projevují v rozhodnutích investorů vstoupit s investicemi na kvalitnější a více investičně založený trh soupeřících zemí. Musí nabízet taková zvýhodnění, aby se daný investor rozhodl pro usazení se v té konkrétní a ne v jiné zemi.

Země si postupně uvědomovaly, že musí bojovat o investory, kteří v podstatě nejsou ničím omezení při výběru cílové lokality. Vítězem se stal právě ten, který vytvořil nejlepší ekonomické, sociální a infrastrukturální podmínky pro zahraniční podniky. V současnosti se ve zmiňovaných zemích průmyslové zóny osvědčily jako vynikající nástroj na ekonomický rozvoj země. Produkce průmyslových zón tvoří průměrně pětinu celkové produkce ve zmiňovaných státech, na celkové zaměstnanosti se v oblasti průmyslové výroby podílejí přibližně 7%. Přestože v některých zemích (Maďarsko) lze zaznamenat pokles dynamiky růstu počtu průmyslových zón, v průměru na celou oblast centrální a východní Evropy počet nových průmyslových parků vykazuje rostoucí tendence.

Je pravděpodobné, že v budoucnosti budou průmyslové zóny klíčovým elementem hospodářského rozvoje především na regionální úrovni. Lze konstatovat, že ty regiony, kde se vytvořila a funguje průmyslová zóna, zaznamenaly pozoruhodný hospodářsko-sociální progres. Základem tohoto rozvoje byla skutečnost, že firmy situované v průmyslových zónách vytvářejí

volná pracovní místa, které jsou obsazeny především lidmi z daného regionu. Společným znakem zemí bývalého socialistického bloku byla právě volná kvalifikovaná pracovní síla, která byla dostupná při nízkých mzdových nákladech. První investoři, kteří přišli do tohoto regionu, hledali především lokality, kde byl dostatek volných pracovních sil. Vzhledem k charakteru jejich výroby, který vyžadoval zaměstnat poměrně vysoký počet zaměstnanců při nízkých mzdových nákladech, rozhodli se jít právě do těchto zemí.

Lze tedy konstatovat, že průmyslové zóny ve zmiňovaných zemích podpořily ekonomický rozvoj, přispěly do velké míry k tomu, aby se mikroekonomická adaptace podnikatelské sféry mohla uskutečnit na regionální i místní úrovni. Ve všech zemích pomohly a stále pomáhají redukovat míru nezaměstnanosti, stávají se centry inovačních stimulů a iniciátory vědecko-technických změn.

6.2. MAĎARSKO

Rozvoj průmyslových zón začal v této zemi již na počátku devadesátých let na základě zkušenosti a rozvojových směrů zemí západní Evropy, kde se už průmyslové zóny osvědčily. V letech 1990 – 1996 chyběl dokument, který by sloužil jako podkladový materiál při rozvojových aktivitách. Rozvojové procesy vznikaly velmi spontánně a nekoordinovaně. Tento stav změnil Maďarským parlamentem přijatý Zákon č. 21/1996 o regionálním rozvoji, který dal pozitivní impulz k rozvoji průmyslových zón. Definoval totiž základní právní a organizační podmínky jejich vzniku. Zákon o regionálním rozvoji doplnilo Usnesení vlády Maďarské republiky č. 189/1996 o Statutu průmyslových zón a Koncepce rozvoje sítě průmyslových zón v Maďarské republice, kterou vypracovalo roku 1998 Sdružení průmyslových zón v Maďarsku na základě pověření vlády. Podobně jako v ČR a v ostatních posuzovaných zemích je zde jednoznačná dominantní úloha státu.

Usnesení vlády MR o Statutu průmyslových zón je důležité také proto, že zavádí název „Průmyslový park“. Podle tohoto právního aktu pouze ty subjekty, které disponují statutem průmyslového parku jsou oprávněny žádat o finanční prostředky ze státního rozpočtu. Toto omezení sice zužuje počet oprávněných subjektů, ale na druhé straně zaručuje, že průmyslovou zónou se může stát pouze vyspělý, efektivně fungující subjekt (musí také mít minimální rozlohu 10 ha s vybudovanou infrastrukturou a musí být vhodný pro budování nových závodů, musí zaručovat alespoň 10 různých druhů podnikatelských aktivit a zaměstnat alespoň 500 osob). Použití státní dotace je stejně jako u nás vymezeno souborem kritérií. Kromě finanční podpory

zón existuje také řada dalších výhod pro investory, mezi kterými jsou nejdůležitější asi daňová zvýhodnění. Na území průmyslových zón získají podnikatelské subjekty tři roky daňových prázdnin a možnost postupného zvyšování daňového zatížení po dobu až 6 let. Další možnou výhodou je také zvýhodněný přístup k půdě.

Průmyslové zóny jsou v zemi alokovány rovnoměrně a cíleně (35% z celkového počtu se nachází v prioritních regionech). Počet nově „titulovaných“ průmyslových zón od roku 1998 stále klesá. Přibližně od roku 2001 je jejich počet víceméně stabilizovaný. Cílem vlády totiž není stavět nové a nové zóny, ale zkvalitnit fungování těch stávajících s důrazem na inovační rozvoj a ukončení masového přílivu zahraničních investorů. Důvod lze spatřovat v tom, že zóny v Maďarsku jsou obsazeny z malé části a investoři přicházejí pouze pozvolna. V letech 1985 – 1995 sice Maďarsko vykazovalo největší průměrný příliv zahraničních investic z celé střední a východní Evropy, od té doby ale výrazně zaostává. Maďarsko je pro investory zajímavé především levnou pracovní silou. V loňském roce byla dokonce uzavřena pobočka společnosti Flextronics v Brně a výroba byla přesunuta do pobočky v Maďarsku, protože mzdové náklady tam jsou nižší.

6.3. POLSKO

V této zemi hrála dominantní úlohu také legislativa. V důsledku špatně vytvořených zákonů, které umožňovaly odpuštění daně ze zisku investorům (pokud splňovali zákonem vymezená kritéria), musela polská vláda čelit kritice ze strany EU. Šlo o to, že v 17 průmyslových zónách (vznikajících od roku 1995) dostaly etablované podniky možnost desetiletých daňových úlev. Týkalo se to osvobození od daně ze zisku až do výše investice. Maximální výška odpuštěné daně byla zároveň stanovena na polovinu zisku z prodaných výrobků či služeb. Podniky, které investovaly více než 2 mil. ECU dostaly úplné daňové prázdniny. O oblasti podnikání jednotlivých zón rozhodovala vláda, přičemž se jednalo především o tradiční odvětví postižené strukturálním útlumem. Takovýmto způsobem se Polsku podařilo přilákat takové investory jako např. General Motors či United Technologies Automotive. Evropská Komise ale označila průmyslové zóny za neslučitelné s průmyslovým právem EU. Předmětem ostré kritiky byla vymezení zákonů umožňující daňové zvýhodnění pro investory. Polsko muselo změnit svoje předpisy, byly zrušeny 2 zóny a od roku 2002 se začaly vydávat licence na zřízení zóny pouze na základě povolení kompetentního ministerstva. Co se přílivu zahraničních investic týká, je Polsko dodnes nejúspěšnější, suma investic směřovaných od devadesátých let do této země je nejvyšší z celé střední a východní Evropy. Příliv do této země vyvrcholil v roce 2000, od té doby zájem investorů o tuto zemi klesá.

6.4. SLOVENSKO

Ještě v roce 2000 se slovenská ekonomika nacházela ve stádiu akutního nedostatku investic. Hlavní problém lze spatřovat v podceňování důležitosti přímých zahraničních investic vládou Slovenské republiky. Ale v roce 2002 už byl objem přímých zahraničních investic více než dvojnásobný než v roce předchozím a více než osminásobný oproti roku 1998. Slovensko je zemí, ve které není historie průmyslových zón příliš dlouhá. Ve srovnání s ostatními třemi zmiňovanými zeměmi (ČR, Polskem a Maďarskem) se vláda začala zaměřovat na přímé zahraniční investice a průmyslové zóny poměrně pozdě. Specifickým rysem byla především nedostatečná legislativní připravenost. Až k 1. lednu 2001 nabyl účinnosti Zákon č. 193/2001 Sb. o podpoře na zřízení průmyslových zón. Podle tohoto zákona zřizuje průmyslový park obec, soukromým subjektům není možno podporu poskytnout. Stát hradí až 70% nákladů na vytvoření zóny, zbytek hradí město nebo jiný subjekt.

V současné době se na Slovensku nachází 8 průmyslových parků, z nichž ani jeden nemá rozlohu větší než 100 ha.

6.5. SROVNÁNÍ

Všechny čtyři porovnávané země začaly měnit své ekonomiky ve stejné době a za stejných, či velmi podobných výchozích podmínek. V současné době jsou ale rozdíly mezi těmito zeměmi značné. Tyto rozdíly se týkají nejen makroekonomických ukazatelů, ale také přístupu k různým problematikám týkajícím se národního hospodářství. Sem lze zařadit i problematiku průmyslových zón a zahraničních investic.

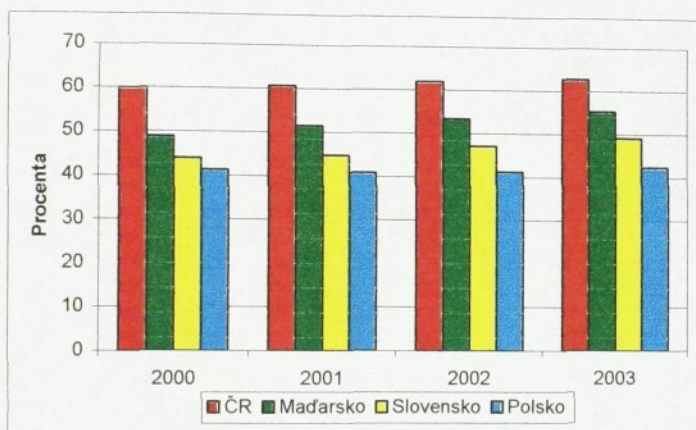
6.5.1. Makroekonomické ukazatele – porovnání

Pro investory, kteří se rozhodují, kam umístí pobočky svých podniků jsou velmi důležité makroekonomické ukazatele uvažovaných zemí. Zpravidla si investor vybere nejdřív vhodné země, pak v nich hledá nejlepší lokality, průmyslové zóny. Zvažuje investiční pobídky, které jsou ale v současné době u všech porovnávaných zemí velmi podobné, a které jsou pouze dočasnou výhodou. Makroekonomické údaje, jejich časové řady, prognózy a tempa růstu vypovídají mnoho o investičním prostředí dané země. Ukazují současný stav, ale také pravděpodobný vývoj do budoucna. Důležitým údajem je výše HDP a především tempo jeho růstu, cenová hladina a míra inflace, míra nezaměstnanosti a její tendence, produktivita práce, průměrná mzda a její vývoj...

Následující grafy znázorňují mezinárodní porovnání zmíněných makroekonomických ukazatelů, jejich vývoj v čase, u některých také jejich stav vzhledem k průměru EU.

V první řadě bude posouzen ukazatel hrubého domácího produktu na obyvatele. Graf vychází z průměrné hodnoty HDP v původních 15 zemích EU. Tato hodnota je považována za 100% a k ní jsou poměřovány hodnoty HDP jednotlivých zemí. Je vidět, že Česká republika je na tom ze čtyř porovnávaných zemí po celou sledovanou dobu nejlépe. Přitom ale náskok ČR v roce 2000 je pozvolna snižován.

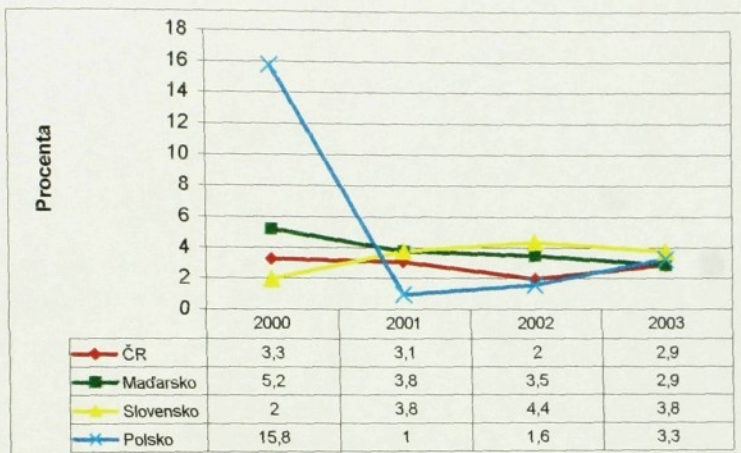
Graf č.5: GDP per capita (100%=průměr EU)

Zdroj: www.czso.cz/csu (25.3.2004)

To dokládá také graf míry růstu HDP, který zachycuje míru navýšení HDP vždy oproti roku předchozímu. V roce 2000 byl růst polského HDP velmi vysoký, hodnot nad 10% dosahovalo z celé Evropy v uplynulých deseti letech pouze Irsko. Od té doby se však míra růstu rapidně snížila a Polsko až v roce 2002 dosáhlo uspokojivého růstu. Dlouhodobě nejlépe se vyvíjí míra růstu HDP Slovenské republiky, v posledních třech letech se drží kolem 4%. V Maďarsku se projevuje snižování tempa růstu ekonomiky, což je velmi znepokojivý fakt. Česká republika měla problémy s růstem HDP před rokem 2000, kdy její produkt stagnoval. Od té doby sice růst není nijak výrazně vysoký, ale lze jej považovat za uspokojivý. Dlouhodobě rostoucí míra růstu HDP je pro investory velmi dobrou vizitkou ekonomiky dané země. Podle údajů z grafu působí pouze maďarská ekonomika trochu nejistým dojmem, což promlouvá v její neprospěch.

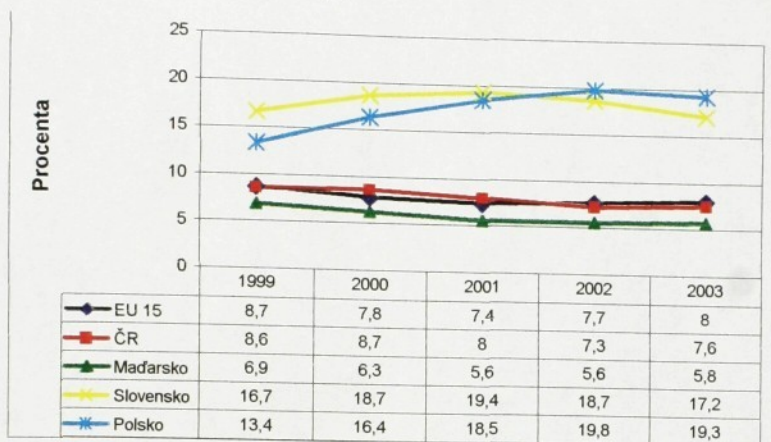
Graf č.6: Tempo růstu HDP (%)

Zdroj: www.czso.cz/csu (25.3.2004)

Na míru nezaměstnanosti pohlíží investoři trochu jinak, než státní příslušníci. Investoři, kteří chtějí vybudovat novou pobočku v cizí zemi, budou také nabírat většinu nových pracovníků. Proto je pro ně vyšší nezaměstnanost pozitivním faktorem, protože se pak nemusí tolik obávat, že neseženou dostatek pracovníků v daném termínu. V regionech, kde je obtížné sehnat práci jsou lidé ochotni pracovat za nižší mzdu při stejné kvalifikaci a nejsou tak nároční ani na podmínky práce. Na druhou stranu ale vysoká míra nezaměstnanosti vypovídá o určité nevyrovnanosti či nestabilitě ekonomiky (lze lépe posoudit podle dlouhodobého vývoje ukazatele). Graf ukazuje, že z tohoto hlediska lze srovnávané země rozdělit do dvou skupin. Je vidět, že Polsko a Slovensko mají s mírou nezaměstnanosti určité problémy, protože procento nezaměstnaných osob se stále pohybuje na vysoké úrovni. Naopak ale ČR a Maďarsko mají míru nezaměstnanosti na poměrně nízké úrovni, která v posledních letech klesá, a také nevykazuje žádné velké výkyvy. Pro úplnost srovnání je také uveden průměr původních členských zemí EU. Česká republika se v roce 2000 dostala pod tento průměr a i nadále se pod ním drží.

Graf č.7: Míra nezaměstnanosti (%)

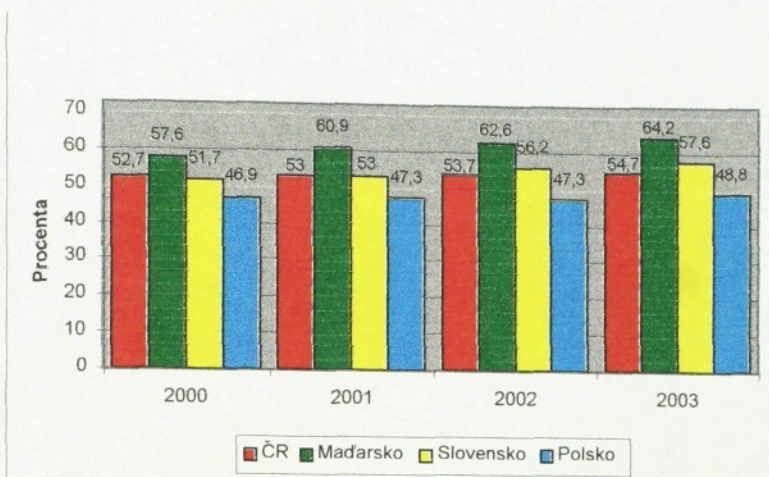

Zdroj: www.czso.cz/csu (25.3.2004)

S nezaměstnaností velmi souvisí také průměrná mzda zaměstnanců. Ta je jedním z faktorů, který často rozhoduje v umístění investice. Ze srovnávaných čtyř zemí má nejvyšší průměrnou měsíční mzdu právě Česká republika. Poměrně vysoká je hodnota také u Maďarska. Naopak nižší mzda je vyplácena na Slovensku a v Polsku. Nedávno byla na Slovensko umístěna investice, o kterou měly všechny 4 země veliký zájem. Jednalo se o veliký automobilový závod společnosti Hyundai. Faktor, který v tomto problému rozhodl byla právě levná pracovní síla na Slovensku.

Důležitým faktorem, který zajímá investory, je produktivita práce v dané zemi ve srovnání se zeměmi jinými. Graf zase přirovnává produktivitu práce na zaměstnanou osobu v Polsku, Slovensku, Maďarsku a ČR k průměru v EU (původních 15 zemí). Tento faktor je pro Českou republiku poměrně nepříznivý, protože v produktivitě velmi zaostává nejen za EU, ale také za Maďarskem a v posledních letech také za Slovenskem. Produktivita práce v ČR je často diskutovanou problematikou, souvisí také s velkým množstvím zaměstnanců na úřadech a v vládním sektoru. Vzhledem k současným velkým organizačním proměnám v těchto institucích lze do budoucna předpokládat pozitivní vývoj produktivity práce. Na druhou stranu ale tyto změny probíhaly již v roce 2003 a k žádné podstatné změně nedošlo. Z grafu ale je vidět, že za 4 roky stoupla pouze o 2% narozdíl od Maďarska, kde stoupla produktivita práce téměř o 7%. Další faktor, který by mohl produktivitu zaměstnanců ovlivnit je právě vstup cizího managementu do ČR, kdy například japonští manažeři učí své zaměstnance pracovat co nejefektivněji (v roce 2003 ale produktivita práce v Japonsku dosahovala necelých 90% průměru EU).

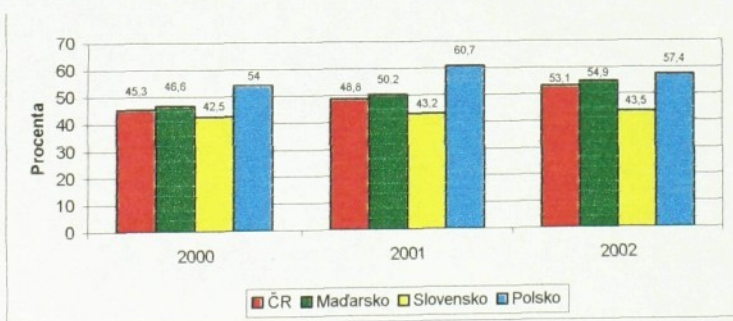
Graf č.8: Produktivita práce (EU = 100%)

Zdroj: www.czso.cz/csu (25.3.2004)

Většina nově vznikajících poboček jsou výrobní podniky, takže jsou pro ně důležité ceny vstupů – základního i pomocného materiálu, součástek, a také všech režijních nákladů atd. Proto je posuzována cenová hladina v dané zemi. U porovnávaných zemí má nejvyšší cenovou hladinu Polsko, které dosahuje přibližně 60% průměrných cen v EU. Nejnižší ceny jsou naopak na Slovensku. Důležité je, že všechny tyto země jsou od 1.5.2004 členy Evropské unie, takže ceny jsou v současné době vystavovány novým vlivům ze zahraničí a předpokládá se určitý jejich vývoj. Se vstupem do EU také souvisely různé změny v daňových systémech, které mají na ceny přímý vliv.

Graf č.9: Cenové úrovně (EU = 100%)

Zdroj: www.czso.cz/csu (25.3.2004)

6.5.2. Porovnání průmyslových zón

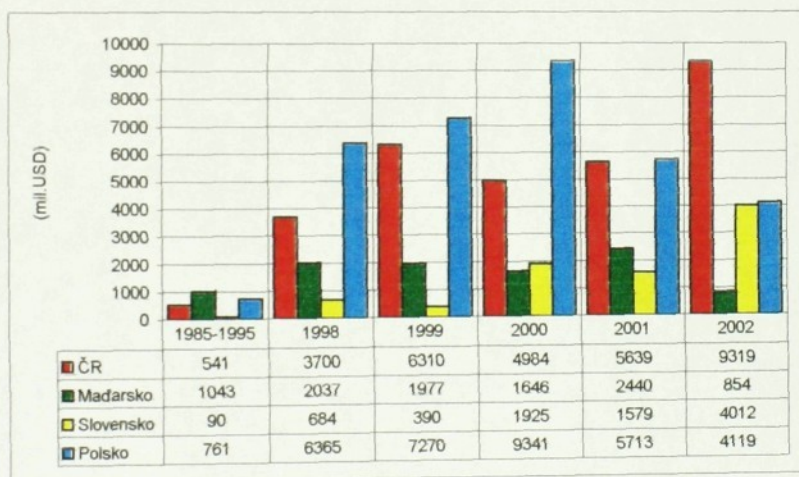
Z těchto čtyř zemí začalo jako první budovat průmyslové zóny Maďarsko. Plocha vybudovaných zón je ze všech čtyř zemí největší. Obsazenost těchto zón ale v průměru dosahuje málo přes 30%. Z grafu je také zřejmé, že příliv zahraničních investic do Maďarska je stále poměrně nízký, nemá rostoucí tendence. V roce 2001 ale byl představen nový desetiletý rozvojový plán. Ten si klade za cíl stabilizovat počet průmyslových zón v Maďarsku a postarat se o jejich zkvalitnění a rozvoj. Tento přístup je velmi logický a zodpovědný, protože celková rozloha průmyslových zón v Maďarsku je několikanásobně větší než např. v ČR. V naší zemi vznikají stále nové a nové zóny, téměř každé město by chtělo na svém území mít průmyslovou zónu, což je vzhledem k velikým regionálním přínosům pochopitelné. Ale už v současné době vysoké procento průmyslových zón není obsazeno (průměrná obsazenost zón v ČR činí 42%) a zatím marně čeká na své investory. Vybudování zón stálo města, stát i soukromníky velké finanční prostředky, které jsou v tuto chvíli uloženy v připravených pozemcích. Proto se zdá lepší řešení postarat se o existující průmyslové zóny, zajistit jejich pronajmutí či rozprodání, aby tak byl splněn účel, za kterým byly vybudovány.

Česká republika se začátkem devadesátých let nacházela ve srovnatelné socio-ekonomické situaci jako Slovensko. Čechy sice měly rozvinutější průmysl, ten se ale zabýval hlavně těžkým strojírenstvím a jinými náročnými výrobami, takže stejně procházel velikým přerodem a restrukturalizací. Přesto ale rozvojový potenciál a schopnost přijmout zahraniční investice byla u obou zemí téměř totožná. Výsledky ČR v oblasti přílivu zahraničních investic a budování průmyslových zón v porovnání s našimi slovenskými sousedy svědčí o jasném předstihu před Slovenskem. Příčinu lze spatřovat v kvalitních a včas schválených zákonech vymezujících podmínky a způsob zřizování zón. Ty vznikly díky aktivnímu přístupu Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, jehož výsledkem je např. Program na podporu rozvoje průmyslových zón nebo Zákon o investičních pobídkách. Založením státní agentury Czechinvest vláda sledovala jednoznačný cíl: vytvořit organizaci, která podporuje vstup zahraničních investic do ČR a to informováním investorů o volných výrobních a stavebních prostorách a lokalitách, o službách domácích dodavatelů, potenciálních partnerech pro společný podnik atd. Slovenská republika se ale v rozvoji průmyslových zón a v aktivním lákání investorů poměrně opozdila. V této zemi je v současnosti ještě velmi málo průmyslových zón. Legislativní podmínky pro průmyslové zóny a zahraniční investice byly na Slovensku schváleny až počátkem roku 2001. Myšlenky na vybudování konkrétních zón vznikaly už v první polovině 90. let, ale realizace se odsunula až do současnosti. S tím také souvisel relativně nízký zájem investorů o Slovensko, který ale teď, v souvislosti s legislativní podporou rychle stoupá. Oproti ČR má Slovensko výhodu v nižších

mzdách – mzdových nákladech pro investory. Jako příklad lze uvést významnou automobilku, která zvažovala mezi Českou a Slovenskou republikou a Slovensko zvítězilo právě díky nižším mzdovým nákladům. Slovensko se snaží vytvářet zóny se zaměřením na konkrétní oblast výroby tak, aby podpořilo stávající výrobce a dodrželo tradici výroby (např. silikátová zóna Lučenec). Slovensko má ale velkou výhodu v tom, že může sledovat, jak se situace vyvíjí v okolních zemích a nechat se tak inspirovat pro nasměrování vlastního vývoje.

Polsko je charakteristické nejvyšší sumou přímých zahraničních investic. V letech 1998 – 2001 bylo nejžádanější z celé střední a východní Evropy. V roce 2000 sem připlýnulo rekordních 10 mld. USD ve formě přímých zahraničních investic. Již ale bylo zmíněno, že tyto investice byly stimulovány především velmi lákavými investičními pobídkami, které se dostaly do rozporu s průmyslovým právem EU. U Polska je nutno také uvažovat jeho velikou rozlohu a počet obyvatel. Takže přestože jsou přílivy investic vysoké, nemají ve srovnání s ČR a jinými menšími zeměmi takový absolutní efekt na ekonomiku země.

Graf č.10: Příliv PZI do vybraných zemí (mil. USD)

Zdroj: www.unctad.org/wir (11.2.2004)

6.6. DÍLČÍ SHRNTÍ

Země střední a východní Evropy jsou podobné v tom, že trpí nedostatkem investic podnikatelského sektoru. Proto jsou zde přímé zahraniční investice tak žádané. Nahrazují

investice domácích podnikatelských subjektů, které jsou potřebné pro správný chod ekonomiky (jsou jejím motorem). Příliv zahraničních investic je ale potřebné vhodně regulovat. Tuto úlohu by měl plnit stát, respektive agentura pro tento účel zřízená (Czechinvest). Země by si měla vybírat investory, jejichž zaměření se shoduje s potřebami ekonomiky. Do našich zemí směřuje množství především výrobních společností, které nevytvářejí vysokou přidanou hodnotu, a také mají zájem především o kvalifikované dělníky a vytvářejí málo míst pro vysokoškolsky vzdělané pracovníky. Je možné předpokládat, že po úspěšném zaběhnutí těchto společností zde budou vytvořena také výzkumná a vývojová centra, která mají pro ekonomiku mnohem významnější přínos. Zahraniční výrobní podniky jsou pro ty české nejen vzory, ale i velikými konkurenty. Vzhledem k vyspělejší technologii mohou vyrábět s nižšími náklady a prodávat své výrobky za nižší ceny (často také při větší kvalitě). Množství a struktura příchozích společností by tedy měla být regulována v zájmu makro- i mikroekonomických ukazatelů. Málomocná z nových firem se zaměřuje na tradiční česká odvětví (sklářský, textilní průmysl) a ty tak upadají. Příchod zahraničních investorů tak výrazně mění strukturu českého průmyslu, což je jevem vesměs negativním. Každá ekonomika by tedy měla zvážit, jaký objem přímých investic je pro ni potřebný a zdržet se pak dalšího nadbytečného přílivu.

7. ZÁVĚR

Práce se zabývá průmyslovými zónami v České republice. Porovnává podmínky a způsoby jejich vytváření v ČR a v jiných zemích střední Evropy. Především je posuzován vliv zón na jejich okolí z hlediska ekonomického, ale i sociálního, demografického a dalších.

Práce je zaměřena především na Průmyslovou zónu Liberec – Jih a sleduje její vliv na region. Liberecká průmyslová zóna je výjimečná tím, že byla vybudována soukromou developerskou společností. Přestože byla finanční podpora státu a města Liberce v porovnání s ostatními malá, byla tato zóna neobvykle rychle dokončena a obsazena investory. Průmyslová zóna Liberec – Jih byla srovnána s podobně velikými českými zónami v obci Žebrák, v Plzni, v Brně a v Klášteřci nad Ohří. Při srovnání se ukázalo, že v liberecké průmyslové zóně nepracuje v současné době mnoho zaměstnanců. Zóna je sice obsazena investory, ale pouze jedenáct z nich zde vystavělo své haly a podniky. Při pohledu na plánky zóny (bylo tu vytvořeno přibližně třicet pozemků) je zřejmé, že svému účelu slouží zhruba pouhá třetina. Zbytek parcel je sice prodán, ale zatím není aktivně využíván. Společnosti, které své pozemky vlastní, své plány nezveřejňují, proto nelze vytvořit seriózní prognózu.

Průmyslová zóna Liberec - Jih výrazně ovlivňuje své okolí. A právě vlivy na Liberecký region (a také část Jabloneckého regionu) byly v této práci posuzovány. Největší pozornost byla věnována makroekonomickému ukazateli nezaměstnanosti. V době plánování a vzniku zóny se mluvilo o třech až pěti tisících osob, které zde najdou novou pracovní příležitost. Takový počet by se měl výrazně pozitivně odrazit v míře nezaměstnanosti v našem regionu. Nejvíce pracovních míst bylo vytvořeno v průběhu roku 2003, přesto si míra nezaměstnanosti stále udržela rostoucí tempo. Příčinou byla skutečnost, že u českých podniků (bez zahraniční účasti) totiž stále docházelo a nadále dochází ke snižování počtu zaměstnanců. Stejně tak je výrazně snižován počet úředníků v orgánech státní správy a územní samosprávy. Tímto snižováním stavu zaměstnanců je převážen počet míst vytvořených v průmyslové zóně. Je možno předpokládat, že snižování počtu zaměstnanců u domácích podniků bude stále mírnější, a naopak stávající zahraniční firmy v průmyslové zóně budou zvyšovat počet svých zaměstnanců. Podle výpovědí dotázaných společností by mělo postupné nabírání nových zaměstnanců trvat přibližně do roku 2005 (do té doby by podle plánů firem mělo vzniknout v úhrnu asi 800 nových pracovních míst). Jak bylo zmíněno v předchozím odstavci, pozemky v zóně jsou sice rozprodány, ale pouze o něco více než třetina je aktivně využívána. Do budoucna lze tedy očekávat buď prodej nevyužitých pozemků jiným společnostem (které si zde podniky vystaví) nebo jejich využití stávajícími vlastníky.

Zkráceně řečeno: stav zaměstnanců v podnicích v průmyslové zóně se bude v následujících letech zvyšovat a lze předpokládat také výstavbu nových podniků. Průmyslová zóna v Liberci je důležitá také pro oblast mikroregionu Frýdlant v Čechách. Ten je sice od Liberce poměrně vzdálený, ale má takový nedostatek pracovních příležitostí, že jeho občané dojíždí za prací do Liberce. A vzhledem k jeho umístění mimo hlavní dopravní komunikace tam není taková šance přilákat dostatek investorů jako je v Liberci.

Průmyslové zóny jsou specifické tím, že seskupují velký počet podniků, lišících se zaměřením, původem, velikostí atd. Ovlivňují tedy i jiné než makroekonomické ukazatele. Důležitý je vliv zahraničních podniků umístěných v zóně na mikroekonomické prostředí regionu. Stávající společnosti se přesouvají do zón za svými, většinou novými, zákazníky a odběrateli. Lze tedy předpokládat růst a zvýšení prosperity mikroekonomických subjektů díky příchodu subjektů nových. Roste průměrná produktivita práce, zvyšuje se životní úroveň obyvatelstva apod.

Průmyslové zóny s sebou v regionálním měřítku přinášejí i určitá negativa. Tím nejdůležitějším je pravděpodobně otázka dopravy. Dopravní obslužnost liberecké zóny je poměrně dobrá, protože vzdálenost zóny a rychlostní komunikace, na kterou většina dopravy směřuje je velmi malá (cca 0,5 km). Jediným problémem je nájezd na dálnici a sjezd z ní, který je v současné době řešen.

Průmyslová zóna přináší regionu mnoho různorodých pozitiv. Největší vliv je patrný v ekonomické sféře. Roste počet pracovních příležitostí v regionu a roste také průměrná vyplácená mzda. Nově přichází podniky vytvářejí zisk, který ve formě daní částečně přispívá také do rozpočtu města a kraje. Daňové příjmy do rozpočtu města Liberce činí přibližně 70% všech příjmů města. Díky liberecké zóně by tyto příjmy mohly v absolutní hodnotě narůstat. Investiční pobídky ve formě daňových úlev získaly pouze tři podniky (Denso, Fehrer, Liplastec), ty budou odvádět daně až po uplynutí desetiletých prázdnin. Ostatní podniky ale už nyní přispívají do rozpočtu města, kraje i státu. Tím, že stávající podniky získaly nové odběratele, roste také jejich obrát a zisk a úměrně tomu roste i jejich daňová povinnost.

Srovnatelná pozitiva přinášejí průmyslové zóny umístěné ve všech regionech České republiky. V minulých letech byla na našem území vytvořena celá řada takovýchto zón. Ne zdaleka všechny jsou ale obsazeny investory. Přichází v úvahu myšlenka, že česká vláda a především vládní agentura Czechinvest, by se měla zaměřit na obsazování stávajících průmyslových zón. Státu a městům by se tak vrátily prostředky, které byly na výstavbu těchto zón vynaloženy. Zdá se ale čím dál tím nutnější usměrňovat přísun přímých zahraničních investic podle jejich zaměření. Do České

republiky přicházejí společnosti především výrobní, které nejsou vzhledem k potřebám české ekonomiky zdaleka tak přínosné.

České průmyslové zóny byly srovnávány s průmyslovými zónami v jiných středoevropských státech, konkrétně v Maďarsku, na Slovensku a v Polsku. Pro tyto země je charakteristické, že jejich ekonomická situace byla vzhledem k průběhu přechodu od centrálně plánovaného hospodářství k tržní ekonomice velmi podobná, ale současná úroveň je velmi rozdílná. Příčinou těchto rozdílů byly zejména chybějící právní normy, které by upravovaly zakládání a činnost průmyslových zón v dané zemi. S tím také souvisel příliv přímých zahraničních investic. V porovnání s těmito státy bylo v České republice vytvořeno velké množství průmyslových zón, což se zdá být pozitivem. Problémem však zůstává skutečnost, že tyto zóny většinou zatím nebyly naplněny a na své obsazení stále čekají. Příčinou je nedostatečně aktivní propagace volných pozemků případným investorům. Podle slov některých odborníků souvisí málo aktivní přístup k obsazování zón s tím, že převážná většina byla vybudována městy a obcemi a ne soukromníky. Ti se totiž vyznačují vstřícnějším a aktivnějším jednáním s potenciálními investory než municipality. V tomto směru by nám mohlo jít vzorem Maďarsko, které přestalo udělovat licence novým průmyslovým zónám a svou pozornost zaměřilo na využití těch stávajících. Přitom se také snaží korigovat příliv zahraničních investic, které v příliš velkém množství nemusí být pro zemi pouze pozitivem. Znamená to, že hlavní impuls k naplňování zón dává stát, od toho se pak odvíjí činnost měst a obcí. Tento postup se jeví jako velmi přirozený, ale vzhledem ke krátkému časovému horizontu jeho naplňování nelze vytvářet žádný výrazný závěr.

Porovnáním průmyslových zón na úrovni mezinárodní i vnitrostátní byl získán objektivní pohled, umožňující vytvoření nových perspektiv. Tyto se dají v dohledné době použít při vytváření druhé liberecké průmyslové zóny v Růžodole, jejíž realizace se chystá. Ze zkušeností vyplývá, že by se na výstavbě zóny mělo víc podílet město, konkrétně při výběru vhodných investorů, s ohledem na perspektivu regionu.

SEZNAM GRAFŮ:

Graf č.1: Příliv přímých zahraničních investic do ČR v letech 1993-2003 (v mil. USD)	10
Graf č.2: Míra nezaměstnanosti (%)	19
Graf č.3: Průměrná měsíční mzda (v Kč)	19
Graf č.4: Snižování počtu pracovníků Magistrátu města Liberce	46
Graf č.5: GDP per capita (100%=průměr EU)	58
Graf č.6: Tempo růstu HDP (%)	59
Graf č.7: Míra nezaměstnanosti (%)	60
Graf č.8: Produktivita práce (EU = 100%)	61
Graf č.9: Cenové úrovně (EU = 100%)	61
Graf č.10: Příliv PZI do vybraných zemí (mil. USD)	63

SEZNAM OBRÁZKŮ:

Obrázek č.1: Plánek Průmyslové zóny Liberec – Jih	28
Obrázek č.2: Plánek Industrial parku Verne	31
Obrázek č.3: Plánek Průmyslové zóny Brno – Černovická terasa	35
Obrázek č.4: Liberecký kraj a jeho regiony	38
Obrázek č.5: Míra nezaměstnanosti v regionech České republiky	44

SEZNAM TABULEK:

Tabulka č. 1: Společnosti v Průmyslové zóně Liberec – Jih

28

SEZNAM LITERATURY:

- [1] Holman, R.: Transformace české ekonomiky. 1. vyd., Praha, 2000
- [2] Kadeřábková, A., Spěváček, V., Žák, M.: Růst, stabilita konkurenceschopnost: aktuální problémy české ekonomiky na cestě do EU. 1. vyd. Praha, 2003
- [3] Kalinská, E.: Přímé zahraniční investice a jejich úloha v regionu střední a východní Evropy. 1. vyd., Praha, 1999
- [4] Kastner, R., T.: Tržní prostor střední Evropa. 1. vyd., Praha, 2002
- [5] Lochmanová, L.: Podnikání zahraničních osob v České republice. 1. vyd., Olomouc, 1998
- [6] Nešvera, V.: Konkurenční schopnost České republiky. 1. vyd., Praha, 1999
- [7] Nešvera, V., Kubišta, V.: Postavení České republiky v mezinárodním obchodě. 1. vyd., Praha, 2001
- [8] Nový, B., Dostálová, O.: Vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně v České republice 1990-2002. 1. vyd., Praha, 2003
- [9] Prague Business Journal: City Invest Czech 2000. 1. vyd. Praha, 2000
- [10] Prague Business Journal: City Invest Czech 2003-2004. 1. vyd. Praha, 2003
- [11] Ročenka Hospodářských novin 2004. 1. vyd., Praha, 2004
- [12] Švejnar, J.: Česká republika a ekonomická transformace ve střední a východní Evropě. 1. vyd., Praha, 1997
- [13] Tuček, M.: Jak se máte Slováci, ako sa máte Češi? 1. vyd., Praha, 2003
- [14] United Nations: World Investment Report 2002. 1. vyd., New York and Geneva, 2002
- [15] Kadeřábková, A., Spěváček, V., Žák, M.: Růst, stabilita konkurenceschopnost: aktuální problémy české ekonomiky na cestě do EU. 1. vyd. Praha, 2003
- [16] Rozpočet statutárního města Liberec 2004 v základních údajích a otázkách, Liberec 2004
- [17] Česko Slovensko 2003. Mimořádná příloha Hospodářských novin, Bratislava, 2003
- [18] Zpráva o činnosti Magistrátu města Liberec za rok 2003. Liberec, 2004
- [19] Hospodářské noviny, 29.10.2003

Internet:

- [20] www.mpo.cz
- [21] www.czechinvest.com
- [22] www.iias.cz
- [23] www.unctad.org/wir
- [24] www.brno.cz
- [25] www.park-verne-cz

- [26] <http://info.plzen-city.cz>
- [27] www.mestozebrak.cz
- [28] www.czso.cz
- [29] www.cnb.cz
- [30] www.pbj.cz
- [31] www.bbj.hu
- [32] www.mmr.cz
- [33] www.sario.sk
- [34] www.build.gov.sk
- [35] <http://mfdnes.newtonit.cz>
- [36] www.hn.cz

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha č.1: Daňové určení	74
Příloha č.2: Průměrná roční mzda na zaměstnance v jednotlivých odvětvích v podnicích pod zahraniční kontrolou a podnicích domácích v roce 2002	75
Příloha č.3: Daňové zatížení a cenová hladina – porovnání zemí	76
Příloha č.4: Systémy investičních pobídek do zpracovatelského průmyslu v ČR, Maďarsku, na Slovensku a v Polsku	77
Příloha č.5: Dotazník zaslaný společností v Průmyslové zóně Liberec – Jih	78

Příloha č.1: Daňové určení

DANĚ PŘÍMÉ

Daň z příjmu právnických osob: 76% státní rozpočet, 21% obcím, 3% krajům

Daň z příjmu fyzických osob: 55% státní rozpočet, 43% obcím, 2% kraj

Daň z nemovitostí: obci, v jejímž katastru se nemovitost nachází

Daň silniční: Státní fond dopravní infrastruktury

Daně převodové (dědická, darovací, z převodu nemovitostí): státní rozpočet

DANĚ NEPŘÍMÉ

DPH: 75% státní rozpočet, 21% obcím, 3% krajům

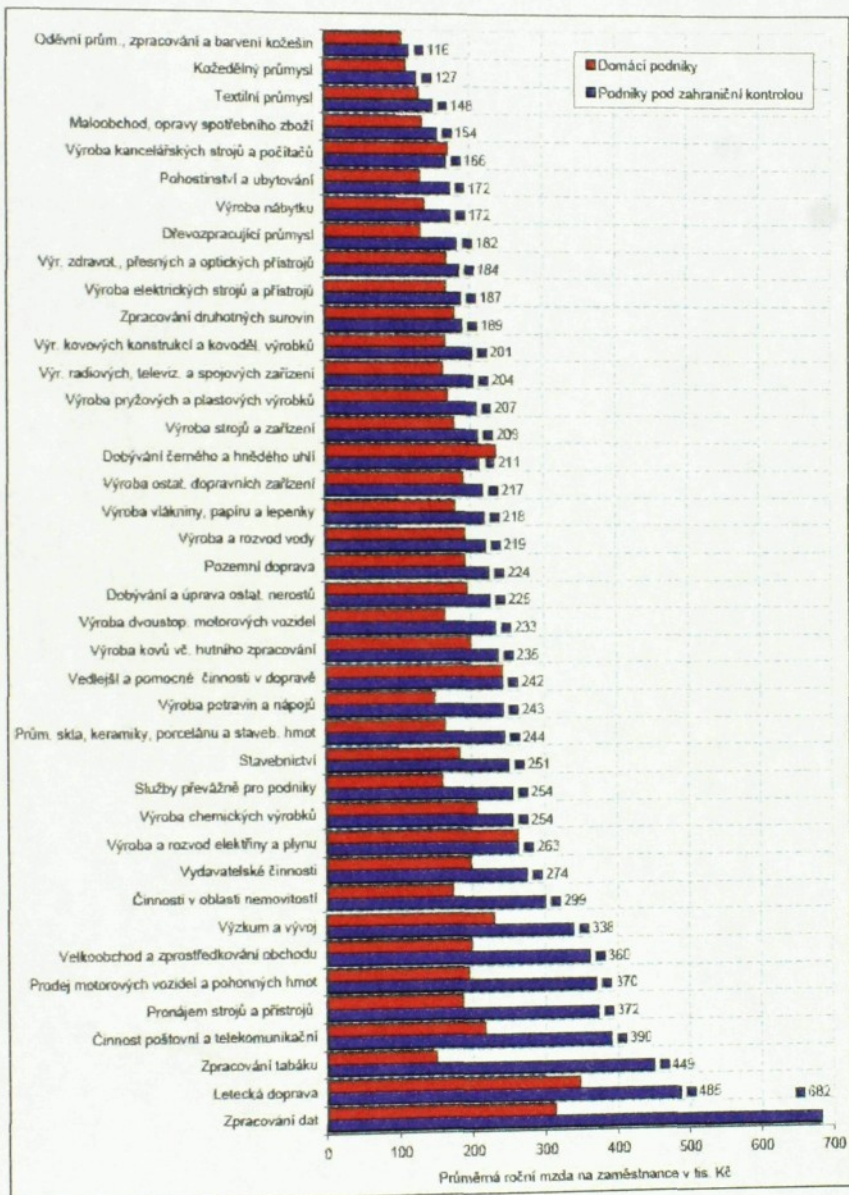
Spotřební daň: státní rozpočet, pouze část daně z uhlovodíkových paliv a maziv do Státního fondu dopravní infrastruktury

Cl: rozpočet EU

Sociální pojištění: státní rozpočet

Zdravotní pojištění: zdravotní pojišťovny

Příloha č.2: Průměrná roční mzda na zaměstnance v jednotlivých odvětvích v podnicích pod zahraniční kontrolou a podnicích domácích v roce 2002

Příloha č.3: Daňové zatížení a cenová hladina – porovnání zemí

Daňové zatížení – porovnání vybraných zemí (%)

Země	Daňové zatížení	Země	Daňové zatížení	Země	Daňové zatížení
Švédsko	52,2	Itálie	43,3	Polsko	35,2
Dánsko	50,4	ČR	40,4	Austrálie	30,6
Finsko	46,2	Maďarsko	39,2	USA	28,9
Francie	45,8	Řecko	37,1	Japonsko	26,2
Belgie	45,7	UK	36,3	Mexiko	16,8
Rakousko	43,9	SR	35,3		

Zdroj: UN Statistics

Cenová hladina – porovnání vybraných zemí

Pořadí	Země	HDP (parita kupní síly, USA =100)	Cenová hladina (USA=1)
1	Lucembursko	116,1	0,8
2	Singapur	110,5	0,9
3	USA	100	1,0
4	Švýcarsko	91,4	0,6
5	Island	84,9	1,0
30	Slovinsko	40,9	1,2
32	ČR	35,7	1,9
38	SR	27	2,1
42	Maďarsko	24	1,5
46	Polsko	22,4	1,4

Zdroj: UN Statistics

Příloha č.4: Systémy investičních pobídek do zpracovatelského průmyslu v ČR, Maďarsku, na Slovensku a v Polsku

	Česká republika	Maďarsko	Slovensko	Polsko
<u>Daňové pobídky</u>	Sleva na dani z příjmů až na 10 let	Sleva na dani z příjmů až na 10 let	Daňový úvěr na 5 let, poté možno odpustit	Ve spec. zónách až 50% invest. nákladů
Daň z příjmu právnických osob	31%	18%	25%	28%
Zvláštní zóny	Průmyslové zóny – levné a infrastrukturovou vybavené pozemky; zřizuje obec, developer (vláda hradí až 60% nákladů)	V inovačních centrech a průmyslových parcích až 30%, resp. 50% investičních nákladů	Průmyslové parky – levné a infrastrukturovou vybavené pozemky; zřizuje obec (vláda hradí až 70% nákladů)	Veškerá podpora se vztahuje na subjekty ve zvláštních zónách
Dotace na prac. místo, rekvalifik.	80 – 200 tis. CZK, až 35% nákladů	1 mil. HUF	30 – 160 tis. SKK, až 50% nákladů	až 4 tis. EUR, až 1150 EUR
Celní režim	Prominutí cla a DPH na dovoz zařízení dle seznamu OECD	Bezcelní zóny pro exportně orientované firmy	Celní úlevy na dovoz strojního zařízení	Celní úlevy na dovoz strojního zařízení
Jiné pobídky	Regionálně cílené výhody; Výhody při vytváření místních pracovních příležitostí	Pro investice, které podporují rozvoj lokální ekonomiky až 40% inv. nákladů	Při investici min. 1 mld. SKK zjednodušené vypořádání u pozemků, vyvlastňování ve včř. zájmu	Investiční grant 15-25% investičních nákladů

Zdroj: Kadeřábková, A., Spěváček, V., Žák, M.: Růst, stabilita konkurenceschopnost: aktuální problémy české ekonomiky na cestě do EU, 1. vyd. Praha, 2003

Příloha č.5: Dotazník zaslaný společností v Průmyslové zóně Liberec - Jih

Kolik má Vaše společnost zaměstnanců?

Jaký byl původně plánovaný počet (se vstupem do zóny)?

Jaký je cílový počet pracujících pro rok 2004 a další roky?

Přineslo umístění Vaší společnosti do zóny předpokládaná/jakákoliv jiná pozitiva?

Předpokládáte rozšiřování výroby?

Má podle Vašeho názoru zóna nějaké vážné nedostatky?

Zvažovali jste také nějaké jiné místo/město/zemi?